

energiavirasto
energimyndigheten

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.

Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.

This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.

Asiakirjan päivämäärä on: 13.07.2021

Dokumentet är daterat: 13.07.2021

The document is dated: 13.07.2021

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name: Antti Paananen

Pvm / Datum / Date: 13.07.2021

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name: Simo Nurmi

Pvm / Datum / Date: 13.07.2021

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat [Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >](#)

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument [Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >](#)

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) [The signed document follows on the next page >](#)

Työ- ja elinkeinoministeriö

kirjaamo@tem.fi

Sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä ja suosituksia

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama Älyverkkotyöryhmä julkaisi loppuraporttinsa 24.10.2018. Työryhmän tehtävänä oli selvittää ja esittää konkreettisia toimia, joilla älykäsähköjärjestelmä voi palvella asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua sähkömarkkinoille ja edistää toimitusvarmuuden ylläpitoa.

Älyverkkotyöryhmän toimikauden päätyttyä nähtiin tarpeelliseksi jatkaa Euroopan Unionin virallisessa lehdessä 5.6.2019 julkaistujen puhtaan energian pakettien säädösten ja älyverkkotyöryhmän ehdotusten toimeenpanoon liittyvää eri sidosryhmien välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua Energiaviraston vetämänä ns. Älyverkkoforumin puitteissa. Energiavirasto asetti syksyllä 2019 Älyverkkoforumin kahden vuoden määräajaksi. Älyverkkoforum raportoi työstään ja tuloksistaan säännöllisesti Energiavirastolle. Energiavirasto raportoi aihekohtaisista johtopäätöksistä niiden valmistuttua ja laatii mahdolliset ehdotukset lainsäädännön kehittämiseksi työ- ja elinkeinoministeriölle.

Älyverkkoforumin yhtenä käsiteltävänä asiana on ollut asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoon liittyvät käytännön kysymykset ja tarvittavat säädösmuutokset. Keskeisenä asiana asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanossa on ollut sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskun sujuvan käytännön toteuttamisen mahdollistaminen.

Energiavirasto toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle lainsäädännön jatkovalmistelua varten liitteenä olevan Energiaviraston keskustelumuistion sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen toimeenpanoa koskeviksi suosituksiksi. Muistio on laadittu Älyverkkoforumin asiantuntijakuulemisten sekä Älyverkkoforumissa asiasta käytyjen keskusteluiden perusteella. Suositusten viimeistelyssä on otettu huomioon myös suositusluonnoksista julkisessa kuulemisessa esitetyt kommentit.

Lisätiedot: johtaja Antti Paananen, puh 029 5050 013.

Liitteet Älyverkkoforumin keskustelumuistio: Sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteis-
laskutuksen toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä ja suosituksia (13.7.2021)

Jakelu Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedoksi Älyverkkoforumin jäsenet

Älyverkkoforumin keskustelumuistio:

Sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä ja suosituksia

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Älyverkkotyöryhmän linjaukset.....	4
3 Tausta-aineisto ja kuulemiset.....	6
3.1 Asiantuntijakuulemiset	6
3.2 Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -työryhmän raportti	6
3.3 Vertailu muiden maiden käytäntöihin.....	6
3.4 Julkinen kuuleminen suositusluonnoksista.....	7
4 Yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyvät kysymykset	8
4.1 Yhteis- ja erillislaskutukseen liittyvät sopimusjärjestelyt	8
4.1.1 Sähkönmyynti- ja verkkosopimukset.....	8
4.1.2 Myyjän ja jakeluverkonhaltijan väliset sopimukset	8
4.1.3 Myyjä koskevat velvoitteet yhteis- ja erillislaskun tarjoamisessa.....	11
4.1.4 Jakeluverkonhaltijoita koskevat velvoitteet mahdollistaa yhteislasku	13
4.1.5 Asiakkaan ja myyjän sopimus yhteis- tai erillislaskutuksesta.....	13
4.1.6 Jakeluverkonhaltijan informointi yhteislaskusta	14
4.2 Loppukäyttäjää koskevien laskutustietojen toimitus jakeluverkonhaltijalta vähittäismyyjälle	14
4.3 Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän väliset laskutusaikataulut	15
4.4 Yhteislaskun laskutusaikataulut	16
4.5 Laskutukseen liittyvät asiakasreklamaatiot.....	16
4.6 Yhteislaskun maksamiseen liittyvät ongelmatilanteet, luottotappiot ja loppukäyttäjältä vaadittavat vakuudet	17
4.7 Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisiin tilitykseen liittyvät ongelmat, luottotappioriskit ja vakuudet.....	21
4.8 Ennakkolaskutukseen liittyvät ongelmat	24
4.9 Arvonlisäveron käsittely.....	25
4.10 Asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen ja läpilaskutus	26
4.11 Sähköveron tilitysvastuu.....	27
5 Keskeiset ehdotukset	28

Liite 1: Vertailu muiden maiden käytäntöihin

Liite 2: Yhteenveto asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin suositusluonnoksista annetuista lausunnoista

1 Johdanto

Energiaviraston asettaman Älyverkkofoorumin yhtenä käsiteltävänä asiana on ollut asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoon liittyvät käytännön kysymykset ja tarvittavat säädösmuutokset.

Keskeisenä asiana asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanossa on ollut sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskun sujuvan käytännön toteuttamisen mahdollistaminen.

Tämä Energiaviraston keskustelumuistio sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen toimeenpanoa koskeviksi suosituksiksi on laadittu Älyverkkofoorumin asiantuntijakuulemisten sekä Älyverkkofoorumissa asiasta käytyjen keskusteluiden perusteella. Suositusten viimeistelyssä on otettu huomioon myös suositusluonnoksista julkisessa kuulemisessa esitetyt kommentit.

Versio	Kommentit
14.12.2020	Ensimmäinen versio Älyverkkofoorumin kokoukseen 15.12.2020
3.2.2021	Älyverkkofoorumin 15.12.2020 kokouksen perusteella päivitetty versio Älyverkkofoorumin kokoukseen 8.2.2021
24.3.2021	Päivitetty Älyverkkofoorumin 8.2.2021 kokouksen ja sen jälkeen forumin osallistujilta tulleiden kommenttien perusteella. Täydennetty myös puuttuvia osia.
6.4.2021	Julkiseen kuulemiseen lähetetty versio. Päivitetty Älyverkkofoorumin 31.3.2021 kokouksen kommenttien perusteella.
13.7.2021	Julkisen kuulemisen tulosten perusteella päivitetty lopullinen versio.

2 Älyverkkotyöryhmän linjaukset

Älyverkkoforumin työn ja linjausten lähtökohtana ovat olleet työ- ja elinkeinoministeriön asettaman Älyverkkotyöryhmän loppuraportissaan¹ esittämät asiakaskeistä vähittäismarkkinamallia koskevat keskeiset linjaukset:

1. Asiakkaiden tulisi voida valita yksi tai kaksi laskua sähköntoimitukselleen
2. Yhteislaskutuksen tarjoaminen olisi myyjille vapaaehtoista
3. Jakeluverkkoyhtiöiden tulisi mahdollistaa kaikille asiakkaille ja vähittäismyymyjille sekä yhden että kahden laskun mallit
4. Asiakkaalla tulisi jatkossakin olla verkkopalvelusta erillinen sopimus verkkoyhtiön kanssa
5. Asiakkaan tulisi tarvittaessa saada helposti kontakti verkkoyhtiönsä tekniisiin kysymyksiin kuten sähkökatkoksiin, sähkön laatuun ja sähköliittymiin liittyen
6. Vähittäismarkkinamallin tulee olla mahdollisimman yhteensopiva muiden Pohjoismaiden valitsemien mallien kanssa

Älyverkkotyöryhmä katsoi, että sähkön vähittäismarkkinamallilla on olennainen merkitys sähkön liittyvien palveluiden tarjoamisessa asiakkaille ja mallin tulee tukea käynnissä olevia muutoksia sähkömarkkinoilla.

Älyverkkotyöryhmä piti tärkeänä, että vähittäismarkkinoiden kilpailu pysyy korkealla tasolla, asiakas pääsee itse valitsemaan laskutustapansa ja että asiakkaan yhteys verkkoyhtiöön säilyy. Älyverkkotyöryhmä katsoi, että asiakkaan kannalta voi olla yksinkertaista, että yksi asiakkaan valitsema taho koordinoisi hänen sähkön käyttöönsä ja tuotantoonsa liittyviä palveluita ja kokoaisi näistä selkeän ja vaivatoman paketin asiakkaalle. Kokonaisvaltaisimmin asiakkaiden tarpeita voi palvella kilpailuilla markkinoilla toimiva osapuoli, jolla on kilpailusta tuleva kannustin kehittää palveluitaan asiakkaille.

Älyverkkotyöryhmän linjaus asiakkaiden mahdollisuudesta valita yksi tai kaksi laskua sähköntoimitukselleen edellyttää, että jakeluverkkoyhtiöt antavat kaikille sähköntoimittajille tasapuoliset ja syrjimättömät mahdollisuudet tarjota asiakkailleen yhteislaskua sähkönsiirrosta ja sähköenergiasta. Toisaalta osa asiakkaista voi haluta jatkossakin erilliset verkkopalvelu- ja energialaskut eikä tällaista valinnanvapautta ole tarpeen rajoittaa. Verkkoyhtiön tulisi jatkossakin mahdollistaa myös tämä vaihtoehto. Yhteislaskutuksen tarjoaminen puolestaan olisi myyjille vapaaehtoista. Toisin sanoen järjestelyjen tulisi olla sellaiset, että asiakas voisi saada yhteislaskun, mikäli asiakas haluaa sitä ja hänen myyjänsä haluaa hänelle sellaista vaihtoehtoa tarjota. Työryhmä pitää yhteislaskutuksen toteuttamisen kannalta tärkeänä, että

¹ Joustava ja asiakaskeskeinen sähköjärjestelmä. Älyverkkotyöryhmän loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 33/2018

13.7.2021

jakeluverkkopalvelun osuuden laskutusta varten tarvittavat tiedot olisivat myyjien saatavilla Datahubin kautta.

Älyverkkotyöryhmä katsoi myös, että vastuukysymysten vuoksi asiakkaalla tulee jatkossakin olla verkkopalvelusta erillinen sopimus verkkoyhtiön kanssa. Asiakkaan tulee tarvittaessa saada helposti kontakti verkkoyhtiöönsä teknisiin kysymyksiin kuten sähkökatkoksiin, sähkön laatuun ja sähköliittymiin liittyen.

3 Tausta-aineisto ja kuulemiset

Energiaviraston muistio perustuu aiheesta Älyverkkoforumissa käytyihin keskusteluihin, asiantuntijakuulemisiin sekä kerättyyn muuhun aineistoon.

3.1 Asiantuntijakuulemiset

Asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoa käsiteltäessä Älyverkkoforum on kuullut Energiateollisuutta, Suomen Omakotiliittoa, Suomen Kiinteistöliittoa, Vattenfall Suomea, Lähienergialiittoa, Fingrid Datahubia sekä Eleniaa.²

3.2 Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -työryhmän raportti

Asiantuntijaesitysten lisäksi forumille on toimitettu Energiateollisuuden Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -työryhmän raportti (27.9.2019)³.

3.3 Vertailu muiden maiden käytäntöihin

Energiavirasto on kartoittanut muiden Euroopan maiden energiaregulaattoreille tehdyllä alkuvuodesta 2021 tehdyllä sähköpostikyselyllä, miten näissä maissa on toteutettu sähköenergian ja sähkön siirron yhteislaskutus. Kyselyssä on keskitytty erityisesti Älyverkkoforumin tunnistamiin yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyviin keskeisiin kysymyksiin. Kysely kohdistettiin niihin maihin, joissa yhteislaskutusta sovelletaan tai on suunniteltu ja myyjä lähettää yhteislaskun asiakkaille. Kyselyyn Energiavirasto sai vastauksen 11 maalta.

Kyselyn perusteella eri maissa sovelletut mallit poikkeavat toisistaan siten, että yhtään täysin samanlaisiksi katsottavaa järjestelmää ei tullut esille.

Useimmiten yhteislaskutus liittyy integroituun sopimusmalliin eli tilanteisiin, joissa asiakas tekee sähkön jakelusta ja sähköenergian myynnistä yhden yhteisen sopimuksen. Kuitenkin kyselyyn vastanneista neljässä maassa yhteislaskutus on käytössä myös erillisten sopimusten yhteydessä. Näissä tilanteissa yhteislaskutuksen mahdollistaminen on verkonhaltijoille pakollista kolmessa maassa (Alankomaat, Kroatia ja Unkari).

Valtaosassa kyselyyn vastanneista maista yhteislaskutuksen soveltamisessa eri asiakasryhmiin ei ole rajoituksia. Vain neljässä maassa oikeus saada yhteislasku on pelkästään kotitalousasiakkailta ja/tai pienillä yritysasiakkailta.

Myyjille ei ole asetettu vaatimuksia vakavaraisuuteen liittyen yhdessäkään maassa. Edellytyksenä on ainoastaan yleiset myyjänä toimimisen luvanvaraisuuteen,

² Asiantuntijakuulemisten esitykset ovat saatavissa Älyverkkoforumin kokousaineistosta osoitteessa <https://energiavirasto.fi/alyverkkoforum>.

- Energiateollisuus ja Suomen Omakotiliitto – kokous 15.6.2020
- Vattenfall Suomi, Lähienergialiitto ja Fingrid Datahub – kokous 22.10.2020
- Elenia – kokous 8.2.2021

³ Raportti on saatavissa https://energiavirasto.fi/documents/11120570/15657793/ET_Asiakaskeskeinen_markkinamalli_raportti_201906.pdf/8d8a4387-20c4-5613-592a-5315c712f46f/ET_Asiakaskeskeinen_markkinamalli_raportti_201906.pdf?t=1593169366124

rekisteröitymisiin tai tarvittavien verkonhaltijan ja myyjän välisten sopimusten tekemiseen liittyvien veloitteiden täyttäminen.

Pääsääntöisesti yhteislaskutusilanteissa myyjä vaatii tarvittavat vakuudet loppukäyttäjiltä, hoitaa kaikki perintätoimet sekä kantaa luottotappioriskit. Yksittäisiä poikkeavuuksia esiintyi muutamissa maissa, esimerkiksi luottotappioista vastaamisen osalta. Itävallassa, jossa yhteislaskutusmalli perustuu erillisiin verkko- ja myyntisopimukseen ja vapaaehtoiseen yhteislaskutukseen, luottotappiot on jaettu verkonhaltijan ja myyjän kesken vastaavasti. Kroatiassa erillisten verkko- ja myyntisopimusten ja pakollisen yhteislaskutuksen mallissa luottotappioista sovitaan verkonhaltijan ja myyjän välisessä sopimuksessa.

Useassa maassa verkonhaltijoiden ja myyjien puite- tai kahdenväliset sopimukset määrittävät verkkopalvelumaksujen tilitystä myyjiltä verkonhaltijoille sekä verkonhaltijan saatavien turvaamista koskevat menettelytavat. Kyselyn perusteella yleisin saatavien turvaamisjärjestely on vakuusmenettely, jonka yksityiskohdat vaihtelevat maittain.

Pohjoismaista kyselyyn vastasi jo toiminnassa olevan yhteislaskutusmallin osalta Tanska.

Ruotsin energiaregulaattori viittasi vastauksessaan maan hallitukselle vuonna 2017 tekemäänsä ehdotukseen, jonka toimeenpano on lykkäytynyt. Pääpiirteissään maiden mallit vastaavat pitkälti toisiaan. Asiakkaalla on erilliset sopimussuhteet verkonhaltijan ja myyjän kanssa, mutta verkkosopimus kattaa lähtökohtaisesti vain verkkoon liittyvät tekniset asiat myyjän toimiessa muissa asioissa asiakasrajapintana. Asiakkaille ei ole asetettu kelpoisuusedellytyksiä tai myyjille vakavaraisuusedellytyksiä yhteislaskutuksen toteuttamiseksi. Myyjä suorittaa kaikki perintätoimet sekä vastaa asiakkaista aiheutuneista luottotappioista. Jakelun maksujen tilityttäminen myyjältä verkonhaltijalle tapahtuu datahubia hyödyntäen ja erikseen säädettyjä aikatauluja noudattaen. Tanskassa verkonhaltijan saatavien turvaaminen on määritelty vakiosopimuksessa, jonka perusteella verkonhaltija vaatii uusilta myyjiltä riittävän vakuuden asettamista. Ruotsin ehdotetussa mallissa verkonhaltijat voivat vaatia vakuutta korkean riskin omaavilta myyjiltä.

Liitteen 1 taulukkoon on koottu tiivistelmä saaduista vastauksista.

3.4 Julkinen kuuleminen suositusluonnoksista

Energiavirasto järjesti ajalla 8.4 -10.5.2021 julkisen kuulemisen asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoon liittyvistä suositusluonnoksista.

Määräaikaan mennessä kaikkiaan 16 tahoja toimitti lausunnon: Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Energiateollisuus ry, Kiinteistöliitto, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Suomen Lähienergialiitto ry, Suomen Sähkönkäyttäjät ry, Caruna Oy ja Caruna Espoo Oy, Elenia Verkko Oy, Fingrid Oyj, Fortum Markets Oy ja Kotimaan Energia Oy, Helen Oy, Helen Sähköverkko Oy, Oomi Oy, Rantakairan Sähkö Oy sekä Vattenfall Oy.

Liitteeseen 2 on koottu yhteenveto kuulemisessa saaduista lausunnoista.

4 Yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyvät kysymykset

Älyverkkoforum ei ole ollut arvioinut uudelleen edellä mainittuja Älyverkkotyöryhmän tekemiä asiakaskeskeiseen vähittäismarkkinamalliin ja sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutukseen liittyviä kappaleessa 2 esitettyjä linjauksia, vaan forumissa tarkastelukohteena ovat olleet linjausten toimeenpanoon liittyvät tarkemmat esille nousseet kysymykset.

Älyverkkoforum on nostanut käsiteltäviksi kysymyksiksi:

1. Yhteislaskutukseen liittyvät sopimusjärjestelyt
2. Siirtoa koskevien laskutustietojen toimitus jakeluverkonhaltijalta vähittäismyymyjälle
3. Laskutusaikataulut
4. Yhteislaskuun liittyvät asiakasreklamaatiot
5. Vastuut yhteislaskun maksamiseen ja siirron tilityksiin liittyvissä ongelmatilanteissa
6. Mahdolliset asiakkaalta sekä myyjältä tarvittavat vakuusjärjestelyt
7. Ennakkolaskutukseen liittyvät ongelmakohdat
8. Arvonlisäveron käsittely
9. Asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen
10. Sähköveron tilitysvelvollisuus

4.1 Yhteis- ja erillislaskutukseen liittyvät sopimusjärjestelyt

4.1.1 Sähkönmyynti- ja verkkosopimukset

Älyverkkotyöryhmä katsoi, että vastuukysymysten vuoksi asiakkaalla tulee jatkossakin olla verkkopalvelusta erillinen sopimus verkkoyhtiön kanssa. Siten asiakkaalla olisi jatkossakin erillinen sähkönmyyntisopimus sähkönmyyjän kanssa sekä verkkopalvelusopimus jakeluverkonhaltijan kanssa riippumatta siitä, onko asiakkaalla yhteis- vai erillislaskutus.

4.1.2 Myyjän ja jakeluverkonhaltijan väliset sopimukset

Älyverkkotyöryhmä ei raportissaan ottanut erikseen kantaa siihen, tarvitaanko yhteislaskutukseen liittyen myyjän ja jakeluverkonhaltijan välille erillistä sopimusta.

Energiavirasto katsoo, että tavoitteena tulisi pitää, että menettelyjen tulee olla kaikilla jakeluverkonhaltijoilla samanlaiset sekä tasapuoliset ja syrjimättömät eri myyjille.

13.7.2021

Energiateollisuuden Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -raportissa todetaan, että tarvetta yksittäisten jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välisille sopimuksille ei ole edellyttäen, että yhteislaskutuksen säännöt on riittävän tarkasti määritelty lainsäädännössä ja Energiaviraston antamissa määräyksissä. Työryhmäraportissa todetaan myös, että verkonhaltijan ja myyjän välisten kahdenvälisen sopimusten tarkoittaman verkoston välttäminen olisi myös taloudellista ja varmistaisi yhteislaskutuspalvelun syrjimättömyyttä.

Yhteislaskutuksen edistämisen, toiminnan tehokkuuden sekä eri toimijoiden tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun takia tulisi pyrkiä laatimaan toimintamalli, jossa yhteislaskutukseen liittyen ei laadittaisi kahdenvälisiä sopimuksia yksittäisten myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välillä. Kunkin jakeluverkonhaltijan ja myyjän välisten kahdenvälisen sopimusten tarkoittaman verkoston välttäminen olisi myös taloudellista ja varmistaisi yhteislaskutuspalvelun tasapuolisen ja syrjimättömän toteutuksen. Yksittäiset osapuolien väliset sopimukset aiheuttaisivat tarpeetonta hallintoa.

Toimiva malli edellyttää yhteiset ja kaikkia osapuolia sitovat säännöt myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden oikeuksista ja velvoitteista sekä toimintatavoista yhteislaskutuksessa ja mahdollisissa myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisissä riita- ja ongelmatilanteissa.

Yhteislaskutusta koskevat myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden oikeudet ja velvoitteet olisi keskeisiltä osin määriteltävä lainsäädännössä. Tarvittaessa lainsäädännössä voitaisiin antaa Energiavirastolle toimivalta antaa niihin liittyviä tarkempia määräyksiä. Energiaviraston toimivaltaan kuuluisi valvoa lainsäädännössä ja viraston antamissa määräyksissä myyjille ja jakeluverkonhaltijoille asetettujen velvoitteiden noudattamista.

Energiateollisuuden työryhmä ehdotti mallia, jossa yhteislaskutukseen liittyvistä myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin sekä mahdollisten riita- ja ongelmatilanteiden ratkaisemiseen liittyvistä säännöistä säädettäisiin pelkästään lainsäädännössä ja/tai Energiaviraston antamissa määräyksissä. Ehdotuksen mukaan lainsäädäntöön ja määräyksiin kirjattujen sääntöjen tulisi olla riittävän yksityiskohtaiset.

Lainsäädännössä tai Energiaviraston määräyksissä säädetyt velvoitteet olisivat suoraan jakeluverkonhaltijoita ja myyjiä sitovia, jolloin esimerkiksi Energiavirasto voisi valvoa niiden noudattamista. Tämä vaihtoehto edellyttäisi yhteislaskutuksen sääntöjen ja prosessien määrittämistä varsin yksityiskohtaisesti lainsäädännössä ja/tai Energiaviraston määräyksissä. Lisäksi vaihtoehto lisäisi viranomaisten valvontatehtäviä, koska viranomaiset joutuisivat poikkeuksellisesti ratkaisemaan myös yksittäisiä myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisiä riita-asioita, jotka normaalisti kuuluisivat osapuolten välisiksi muissa riitojenratkaisumenettelyissä ratkaistaviksi.

Toisena vaihtoehtona lainsäädäntöön kirjattujen keskeisten myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisten oikeuksien ja velvoitteiden lisäksi yhteislaskutukseen liittyvät käytännön menettelytavat voitaisiin tarkemmin kirjata yleiseen yhteislaskutusta koskevaan puitesopimukseen, johon voitaisiin sisällyttää lainsäädäntöä ja Energiaviraston määräyksiä tarkemmin yhteislaskutukseen liittyvät myyjien ja

jakeluverkonhaltijoiden väliset käytännön prosessit, kuten määräajat sekä tiedonvaihdon formaatit jne. Tarkoitus olisi, että lainsäädännössä velvoitettaisiin kaikki jakeluverkonhaltijat liittymään kyseiseen puitesopimukseen. Lisäksi lainsäädännössä edellytettäisiin, että kaikkien niiden myyjien, jotka haluavat tarjota yhteislaskua loppukäyttäjille vähintään jonkun jakeluverkonhaltijan vastuualueella, olisi myös liityttävä kyseiseen puitesopimukseen. Tällöin Energiavirasto voisi valvoa myös kyseisen liittymisveloitteen noudattamista.

Lisäksi lainsäädännössä tulisi määrittää, minkä tahon tai tahojen vastuulla olisi puitesopimuksen ehtojen valmistelu ja ylläpito sekä puitesopimusten hallinnointi, kuten ylläpitää rekisteriä siitä, mitkä jakeluverkonhaltijat ja myyjät ovat liittyneet puitesopimukseen. Puitesopimuksen ehtojen valmistelu olisi luontevinta lainsäädännössä antaa toimialan itsensä tehtäväksi, koska sillä toimialan yritykset ja järjestöt tuntevat käytännön prosessit parhaiten. Käytännössä puitesopimuksen ehtojen valmistelu ja ylläpitäminen voitaisiin antaa esimerkiksi toimialajärjestöjen tehtäväksi. Lainsäädännön valmistelussa tätä olisi kuitenkin arvioitava myös kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta. Lisäksi ehtojen valmistelussa olisi huolehdittava riittävästä eri osapuolten kuulemisesta.

Tieto puitesopimukseen liittyneistä myyjistä olisi oltava jakeluverkonhaltijoiden käytettävissä, jotta ne voisivat tarkistaa yhteislaskutusmahdollisuuden. Tietoa puitesopimukseen liittyneistä jakeluverkonhaltijoista ja myyjistä voitaisiin ylläpitää esimerkiksi Datahubissa.

Koska puitesopimukseen liittyminen olisi asetettu lainsäädännössä velvoitteeksi, lainsäädännössä tulisi myös määrittää, missä tilanteessa esimerkiksi Energiavirasto voisi päätöksellään kieltää myyjää tarjoamasta yhteislaskutusta määräajaksi. Tämä tilanne voisi syntyä esimerkiksi silloin, kun myyjä rikkoo toistuvasti ja merkittävästi yhteislaskutusta koskevia velvoitteitaan.

Energiavirasto vahvistaisi puitesopimuksen ehdot noudatettaviksi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain nojalla.

Energiaviraston tehtäviin ei nykyisellään kuulu sopimusehtojen noudattamisen valvonta eikä toimiminen yksittäisten osapuolten välisten riitojen ratkaisuelimenä. Energiaviraston toimivaltaan ei siten lähtökohtaisesti kuuluisi myöskään puitesopimuksen ehtojen noudattamisen valvonta, vaan puitesopimuksen noudattamiseen liittyvät yksittäiset myyjän ja jakeluverkonhaltijan väliset erimielisyydet käsiteltäisiin sopimuksen ehdoissa määritellyillä menettelyillä, esimerkiksi yleisessä tuomioistuimessa, mikäli erimielisyyttä ei voida ratkaista keskinäisin neuvotteluin. Mikäli myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisissä puitesopimukseen liittyvissä riita-asioissa olisi tarvetta tuomioistuinten ulkopuoliselle riitojen ratkaisuelimelle, niiden käsittelyyn voitaisiin myös harkita käytettäväksi samaa riitojen ratkaisuelintä, jota käytettäisiin puhtaan energian paketin sähkömarkkinadirektiivin 26 artiklan mukaisena elinkeinonharjoittajina toimivien energian loppukäyttäjien ja energia-alan yritysten välisenä tuomioistuinten ulkopuolisena riitojen ratkaisuelimenä.

Lausuntokierroksella Energiateollisuus toisti Energiateollisuuden työryhmän esittämän näkemyksen siitä, että ensisijaisesti yhteislaskutuksesta säädettäisiin riittävän yksityiskohtaisesti lainsäädännössä ja sen nojalla Energiaviraston antamissa määräyksissä, jotta tarvetta yksittäisten verkonhaltijoiden ja myyjien välisille

13.7.2021

sopimuksille ei jäisi lainkaan. Jos päädytään yleissitovaan puitesopimukseen perustuvaan malliin, lainsäädännössä tulisi määrätä yksiselitteisesti, minkä yksittäisen tahon tehtävänä olisi laatia puitesopimus Energiaviraston vahvistettavaksi sekä minkä vastuulla olisi sen laatiminen ja ylläpito. Lainsäädännössä pitäisi olla myös tarkat reunaehdot, millä periaatteilla sopimus laaditaan ja mistä asioita siinä voidaan sopia. Myös kilpailu- ja kuluttajavirasto esitti, että yhteislaskutusta koskevien sääntöjen kirjaaminen riittävän tarkasti pelkästään lainsäädäntöön ja mahdollisesti myös Energiaviraston määräyksiin on parempi vaihtoehto kuin kyseisten sääntöjen kirjaaminen puitesopimukseen, jonka ehtojen valmistelu annettaisiin toimialan itsensä tehtäväksi. Myös Vattenfallin lausunnossa otettiin kantaa sopimusjärjestelyyn: puitesopimuksen avulla voitaisiin välttää paljon tarpeetonta sopimusbyrokraatia. Puitesopimuksessa sovittaviksi ei tulisi kuitenkaan jättää lainsäätäjälle kuuluvia asioita ja lainsäädäntövaltaa ei pidä luovuttaa etujärjestöille siirtämällä puitesopimuksen valmistelu niiden tehtäväksi.

Yhteenvetona Energiavirasto toteaa, että yhteislaskutuksen toimimiseksi edellyttää yhteisiä sääntöjä siitä, miten myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden on toimittava keskenään yhteislaskutuksessa. Keskeinen ratkaistava kysymys on, kuinka yksityiskohtaisella tasolla nämä säännöt olisi määriteltävä lainsäädännössä tai Energiaviraston antamalla sitovilla määräyksillä. Sääntöjen antaminen suoraan lainsäädännössä, kuten laissa tai asetuksissa ei välttämättä sovellu kovin hyvin teknisiin prosesseihin. Kuitenkin lainsäädännössä on syytä kirjata keskeiset osapuolia koskevat oikeudet ja velvoitteet yhteislaskutuksen toteuttamisessa. Mikäli sitovia sääntöjä halutaan annettavaksi Energiaviraston määräyksillä, määräysten antovaltuudesta on säädettävä lainsäädännössä. Lisäksi valtuuden on oltava riittävän tarkkarajainen. Edelleen on huomioitava, että yhteislaskukseen liittyvissä käytännön prosesseissa paras osaaminen on energiayhtiöissä. Siten yritykset pystyvät parhaiten myös määrittelemään tarvittavat prosessit.

Energiavirasto toteaa, ettei lainsäädännöllä ja Energiaviraston määräyksillä ole tarkoituksenmukaista määrittää täysin kattavasti kaikkia yhteislaskutukseen liittyvät käytännön menettelyitä. Lainsäädännön ja mahdollisten Energiaviraston määräysten lisäksi niistä voitaisiin tarkemmin kirjata yleiseen yhteislaskutusta koskevaan puitesopimukseen. Siinä voisi olla kuvattuna säädöksiä ja määräyksiä tarkemmin myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden väliset käytännön prosessit, kuten määräajat sekä tiedonvaihdon formaatit jne. Puitesopimus olisi osapuolia sitova ja lainsäädännössä säädettäisiin Energiavirastolle toimivalta vahvistaa puitesopimuksen ehdot ja veloitettaisiin kaikki jakeluverkonhaltijat liittymään kyseiseen puitesopimukseen. Lisäksi lainsäädännössä edellytettäisiin, että kaikkien niiden myyjien, jotka haluavat tarjota yhteislaskua loppukäyttäjille vähintään jonkun jakeluverkonhaltijan vastualueella, olisi myös liityttävä kyseiseen puitesopimukseen. Tällöin Energiavirasto voisi valvoa myös kyseisen liittymisveloitteen noudattamista.

4.1.3 Myyjä koskevat veloitteet yhteis- ja erillislaskun tarjoamisessa

Älyverkkotyöryhmä on linjannut, että yhteislaskuvaihtoehdon tarjoaminen asiakkaille olisi vähittäismyyjille vapaaehtoista. Älyverkkoforum katsoo, että myyjät toimivat kilpailuilla markkinoilla ja voisivat itse päättää, millaista tai millaisia laskutusvaihtoehtoja ne tarjoavat asiakkailleen. Tästä syystä Älyverkkoforum ei näe tarpeelliseksi säätää lainsäädännössä vähittäismyyjille veloitetta tarjota asiakkaille

13.7.2021

aina vähintään nimenomaisesti joko yhteislaskuvaihtoehtoa tai erillislaskuvaihtoehtoa.

Myyjä voisi siten halutessaan päättää tarjota asiakkaalle ainoana vaihtoehtona vain erillislaskutusta, jolloin myyjä toimittaa asiakkaalle pelkästään sähkön myynnin osuutta koskevan laskun ja jakeluverkonhaltija puolestaan sähkön jakelua koskevan laskun. Toisaalta vastaavasti lainsäädäntöön ei ole tarvetta estää sitä, että vähittäismyyjä halutessaan voisi myös päättää, että se tekee asiakkaiden kanssa vain sellaisia uusia myyntisopimuksia, joihin sisältyy aina yhteislaskutus.

Koska asiakkaalla on aina mahdollisuus valita haluamansa sähköntoimittaja, asiakas voisi aina lopulta päättää, haluaako tehdä myyntisopimuksen sellaisen myyjän kanssa, joka tarjoaa vain jompaakumpaa laskutusvaihtoehtoa.

Edellä olevan perusteella Älyverkkoforum katsoo, että myyjä voisi halutessaan tarjota asiakkailleen yhteislaskua jopa ainoana laskutusvaihtoehtona.

Nykyisin sähkömarkkinalain 87 §:n 3 momentin mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi sähkönjakelun sisältämän palvelun. Säännöksen on tulkittu tarkoittavan käytännössä velvoitetta toimitusvelvolliselle vähittäismyyjälle tarjota toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille mahdollisuutta tehdä myyjän kanssa ns. kokonaistoimitussopimus, joka sisältää sekä sähkön myynnin että jakelun. Tällaisen kokonaistoimitussopimuksen tehneille loppukäyttäjille käytännössä vähittäismyyjä on myös lähettänyt yhteislaskun.

Asiasta Älyverkkoforumissa käydyin keskustelun perusteella ei ole nähtävissä erityistä tarvetta säilyttää toimitusvelvollisuuden piirissä olevan loppukäyttäjän oikeutta vaatia myyjältä kokonaistoimitussopimusta ja yhteislaskua, joten kyseisestä säännöksestä voitaisiin luopua sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja selkeyttämiseksi. Säännöksen kumoaminen ei estä toimitusvelvollista myyjää tarjoamasta asiakkaille yhteislaskua halutessaan. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä korostaa, että muilta osin toimitusvelvollisuuteen liittyviä oikeuksia ja velvoitteita olisi arvioitava erikseen omana kokonaisuutena.

Lausuntokierroksella useat lausunnonantajat nostivat esille voimassa olevien kokonaistoimitussopimusten käsittelyn muutostilanteessa. Lausunnonantajat esittivät, että ennen muutoksen voimaantuloa tehdyt kokonaistoimitussopimukset voisivat säilyä ennallaan eikä niitä velvoitettaisi jakamaan erilliseksi sähkönmyynti- ja verkkopalvelusopimukseksi. Näiden sopimusten kohdalla tulisi katsoa olevan jo olemassa asiakkaan hyväksyntä yhteislaskutukselle eikä uutta aktiivista tahdonilmaisua yhteislaskutukselle edellytettäisi. Vaatimus erillisten sähkönmyynti- ja verkkopalvelusopimusten solmimisesta ja asiakkaan nimenomaisesta tahdonilmaisusta haluta yhteislasku tulisi koskea vain säädösmuutoksen jälkeen tehtäviä sopimuksia.

Energiavirasto pitää tätä perusteltuna ja suosittelee, että siirtymävaiheessa ennen säädösten voimaantuloa solmitut kokonaistoimitussopimukset voivat säilyä ennallaan eikä niitä edellytettäisi jaettavaksi erilliseksi sähkönmyynti- ja verkkopalvelusopimukseksi. Kokonaistoimitussopimukseen on jo sisällynyt yhteislaskutus, jolloin näissä tapauksissa loppukäyttäjältä ei olisi tarvetta edellyttää uutta aktiivista tahdonilmaisua yhteislaskutuksen jatkamiseksi.

4.1.4 Jakeluverkonhaltijoita koskevat velvoitteet mahdollistaa yhteislasku

Älyverkkotyöryhmän linjausten mukaan verkonhaltijan olisi mahdollistettava yhteislasku, mikäli vähittäismyyjä ja asiakas näin sopivat.

Tämän pohjalta lainsäädännössä olisi syytä velvoittaa kaikki jakeluverkonhaltijat mahdollistamaan yhteislaskun tarjoaminen kaikille loppukäyttäjille ja myyjille tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin.

Koska yhteislaskutus olisi tarkoitus käytännössä toteuttaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihtopalvelun eli Datahubin kautta, lainsäädännössä olisi tarpeen rajata yhteislaskutusmahdollisuuden koskevan vain jakeluverkkoon liittyneitä asiakkaita, jotka myös kuuluvat Datahubin piiriin. Jakeluverkonhaltijoita koskevaa veloitetta ei sen sijaan olisi perusteltua rajata tätä tarkemmin vain tiettyihin jakeluverkonhaltijan asiakasryhmiin, kuten esim. kuluttaja-asiakkaisiin.

4.1.5 Asiakkaan ja myyjän sopimus yhteis- tai erillislaskutuksesta

Älyverkkotyöryhmän linjausten perusteella asiakas ja vähittäismyyjä voisivat sopia keskenään myyntisopimuksen yhteydessä, toimittaako myyjä asiakkaalle ns. yhteislaskun, joka sisältää sekä myynnin että jakelun osuuden.

Yhteislaskutusta voidaan pitää keskeisenä sopimusehtona, joka edellyttää loppukäyttäjältä aktiivista tahdonilmausta, joten sähkön myyntisopimusta tehtäessä tulisi asiakkaalta selkeästi varmistaa ja myyntisopimukseen kirjata, että asiakas haluaa yhteislaskutuksen. Edelleen tästä syystä myyjä ei voisi yksipuolisesti ilmoittamalla siirtää erillislaskutuksessa olevia asiakkaitaan yhteislaskutukseen, vaan asiakkaan siirtäminen kesken sopimuksen yhteislaskutukseen vaatisi aina asiakkaan aktiivisen suostumuksen.

Mikäli yhteislaskutuksesta myyntisopimusta tehtäessä ei erikseen sovita asiakkaan ja myyjän kesken, asiakkaalla olisi erillislaskutus. Selkeyden vuoksi tarpeelliseksi nähdään kuitenkin kirjata myös tällaisessa tilanteessa myyntisopimukseen ja/tai sopimusehtoihin, että asiakas saa tällöin myyjältä vain sähkön myynnin osuutta koskevan laskun ja että jakelun osuuden laskuttamisesta vastaa jakeluverkonhaltija.

Yhteislaskutuksen edistämiseksi yhteislaskutuksen käyttöönotto ei kuitenkaan saisi edellyttää uuden sähkön myyntisopimuksen tekemistä, vaan sähkönmyyjä voisi kysyä asiakkailtaan halua siirtyä yhteislaskuun täydentämällä olemassa olevaa myyntisopimusta. Tällöinkin asiakkaiden siirtäminen yhteislaskutukseen edellyttäisi asiakkaalta aktiivista hyväksyntää ts. myyjä ei voisi automaattisesti siirtää asiakasta yhteislaskutukseen tilanteessa, jos myyjän tiedustellessa asiakkaan halukkuutta asiakas ei vastaa myyjän asettamaan aikatauluun mennessä.

Kuten kohdassa 4.1.3 todettiin, että Energiavirasto pitää tätä perusteltuna ja suosittelee, että siirtymävaiheessa ennen säädösten voimaantuloa solmitut kokonaistoimitussopimukset voivat säilyä ennallaan eikä niitä edellytettäisi jaettavaksi erilliseksi sähkönmyynti- ja verkkopalvelusopimukseksi. Kokonaistoimitussopimukseen

on jo sisältynyt yhteislaskutus, jolloin näissä tapauksissa loppukäyttäjältä ei olisi tarvetta edellyttää uutta aktiivista tahdonilmaisua yhteislaskutuksen jatkamiseksi.

4.1.6 Jakeluverkonhaltijan informointi yhteislaskusta

Mikäli myyjä ja asiakas ovat sopineet yhteislaskusta, myyjän olisi ilmoitettava tästä asiakkaan jakeluverkonhaltijalle.

Tieto asiakkaalla käytössä olevasta yhteislaskutuksesta voitaisiin ilmoittaa Datahubissa olevissa sopimustiedoissa.

4.2 Loppukäyttäjää koskevien laskutustietojen toimitus jakeluverkonhaltijalta vähittäismyyjälle

Jakeluverkonhaltijan vastuulla olisi huolehtia siitä, että myyjän ja asiakkaan sovitua yhteislaskusta myyjä saa yhteislaskua varten jakelun maksujen osuutta koskevat laskutustiedot. Älyverkkotyöryhmä on katsonut, että jakeluverkkopalvelun laskutukseen tarvittavat tiedot tulisi olla saatavilla myyjille Datahubin kautta. Tietojenvaihdossa tulisi kuitenkin rajoittaa sellaisen tiedon vaihtamiseen, mikä on välttämätöntä ja tarpeellista vähittäismarkkinamallin toimivuuden kannalta.

Asiantuntijakuulemisissa kävi esille, että Datahub 1.0 version on tarkoitus tukea yhteislaskutusta siten, että Datahub välittää jakeluverkkopalvelun laskusta koskevat laskurivitiedot myyjälle. Laskurivitietojen välittämisen edellytyksenä on, että jakeluverkonhaltijan osapuolitiedoissa on tieto siitä, sallii läpilaskutuksen, mikä tulee olemaan myyjien saatavilla Datahubista. Lisäksi myyjän ja jakeluverkonhaltijan tulee ennen laskurivitietojen toimitusta sopia keskenään tietojen välityksestä ja ilmoittaa osapuolten välinen osapuolivaltuutus laskurivitietoihin Datahubin käyttöliittymällä. Tieto yhteislaskutuksesta kulkee myyjältä jakeluverkonhaltijalle tämän jälkeen Datahubin sopimusprosesseissa (Uuden sopimuksen ilmoitus/sopimuksen tietojen päivitys). Mahdollisia jälkikäteen tehtäviä selvitystilanteita varten olisi myös tärkeää, että Datahub-palveluun jäisivät talteen myös asiakaskohtaiset historiatiedot yhteislaskutussopimuksista.

Laskutusvaiheessa jakeluverkonhaltija toimittaisi jakelua koskevat laskurivitiedot Datahubin, josta myyjä noutaisi ne yhteislaskua varten. Jakeluverkonhaltijan tehtävänä olisi varmistaa, että oikeat laskurivitiedot lähetetään Datahubin kautta oikealle vastaanottajalle (myyjälle). Lisäksi jakeluverkonhaltija vastaisi laskurivien sisällöstä, koska datahubissa ei validoitaisi laskurivitietojen sisältöä tältä osin. Datahub validoisi ainoastaan sen, että sanoman vastaanottoon tarvittavat osapuolivaltuutukset ovat kunnossa.

Tämän perusteella olisi tarpeellista määrittää lainsäädäntöön, että jakeluverkonhaltijoiden velvollisuutena olisi toimittaa yhteislaskutusta varten yhteislaskun valinneiden loppukäyttäjien jakelumaksuja koskevat laskurivitiedot Datahubiin kalenterikuukausittain. Tällöin Energiavirasto voisi valvoa veloitteen toteutumista.

Asiantuntijakuulemisissa tuli myös esille, että loppukäyttäjien pitäisi pystyä näkemään laskullaan sähkön kokonaiskustannukset laskutusjakson ajalta. Käytännön toteutusta helpottaisi, että verkkotariffien hintakomponentit olisi harmonisoitu ja myyjien automaattisesti haettavissa Datahubista. Datahubissa on tarkoitus olla myyjien saatavilla verkkopalvelutuotteiden osalta tuote- ja hintatiedot, joita myyjä voi hyödyntää yhteislaskutuksessa muilla kuin tehotariffiasiakkailla. Lisäksi kuulemisissa tuotiin esille, että loppukäyttäjien, vähittäismyyjien tai loppukäyttäjän valtuuttamien tahojen pitäisi pystyä optimoimaan ja ohjaamaan loppukäyttäjien sähkönkäyttöä kokonaiskustannusten kannalta.

Datahubin jatkokehitys tältä osin olisi tarpeellista. Tällöin esimerkiksi mahdolliset asiakkaan valtuuttamat muut tahot voisivat saada Datahubista mm. laskurivitietojen lisäksi jakelun maksujen hintakomponentit määräytymisperusteineen ja laskutustiedot siten, että asiakas, myyjä tai asiakkaan valtuuttama taho voisivat paremmin optimoida asiakkaan sähkön käyttöä kokonaiskustannusten kannalta ja hyödyntää mm. kulutusjoustoja

Datahubin jatkokehitystä saatetaan tarvita mm. tehotariffeihin liittyen. Älyverkkofoorum on asettanut erillisen alatyöryhmän selvittämään jakelun tehotariffien harmonisointia. Erikseen olisi vielä selvitettävä, voitaisiinko harmonisoidut tehomaksujen rakennetta ja määräytymisperusteita koskevat tiedot ilmoittaa jo Datahub 1.0 version tietokentissä vai edellyttääkö tehomaksujen harmonisointi Datahubin muuttamista. Lisäksi olisi pohdittava, tulisiko Datahubin tehdä jotain laskentaa laskutukseen liittyen vai tehtäisiinkö laskutukseen liittyvät laskennat yhtiöiden omissa järjestelmissä.

Fingrid katsoi lausunnossaan, että asiakaskeskeinen vähittäismarkkinamalli vaikuttaa käytännössä merkittävällä tavalla Datahubin toimintaan ja kehittämiseen. Datahubin jatkokehitystarpeiden suunnittelun ja käyttöönoton aikataulujen ennakkointiin liittyy merkittäviä epävarmuuksia. Yhteislaskutukseen liittyvät Datahubiin kohdistuvat muutokset voitaisiin Fingridin mukaan ottaa käyttöön aikaisintaan 1.1.2024 (versiossa Datahub 3.0).

4.3 Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän väliset laskutusaikataulut

Energiateollisuuden Asiakaskeskeinen vähittäismarkkinamalli -työryhmä on käsitellyt laskutusprosessia siltä osin, kuinka vähittäismyyjän tulisi tilittää yhteislaskun jakelun maksuja koskeva osuus jakeluverkonhaltijalle.

Raportissa esitetään suosituksena, että jakeluverkonhaltijan laskutus vähittäismyyjälle perustuisi aina kalenterikuukauden pituisiin laskutusjaksoihin. Jakeluverkonhaltija lähettäisi verkkoalueellaan oleville yhteislaskutusta hoitaville vähittäismyyjille ns. päälaskun, joka muodostuisi kaikista verkkoalueella olevien vähittäismyyjän yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuuksista. Tarvittaessa päälaskuille voitaisiin liittää edellisiä laskuja koskevia korjauksia. Jakeluverkonhaltija lähettää yhden tai useamman päälaskun liitteineen myyjälle, viimeistään aina seuraavan kuukauden 15. päivänä.

Energiateollisuuden työryhmä esitti, että vähittäismyyjän tulisi maksaa päälaskut 21 päivän maksuajassa jakeluverkonhaltijan laskun lähettämisestä. Reklamointiaikaa myyjällä olisi kahdeksan päivää.

Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välisestä laskutus- ja maksuaikatauluista olisi tarkoituksenmukaisinta määrätä yhteislaskutusta koskevassa puitesopimuksessa.

4.4 Yhteislaskun laskutusaikataulut

Vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välisestä laskutus- ja maksuaikataulusta yhteislaskutuksessa ei ole tarvetta sääntelyllä määrittää nykyistä tarkemmin. Sähkömarkkinalain 69 §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjän on laskutettava loppukäyttäjälle toimitettu sähkö tosiasiallisen kulutuksen perusteella vähintään neljä kertaa vuodessa.

Myyjä voisi vapailla markkinoilla halutessaan sopia asiakkaan kanssa tätä tiheämmästä aikataulusta. Vaikka jakeluverkonhaltija toimittaa Datahubin kautta laskurivitiedot sekä päälaskun myyjälle kalenterikuukausittain, myyjä voisi oman harkintansa mukaan sopia loppukäyttäjän kanssa, että yhteislaskun lähettämisessä loppukäyttäjälle ja yhteislaskun eräpäivissä sovelletaan tästä poikkeavaa rytmiä.

4.5 Laskutukseen liittyvät asiakasreklamaatiot

Asiakaskeskeisessä vähittäismarkkinamallissa tavoitteena olisi, että loppukäyttäjälle olisi yksi kontaktipiste yleisimmissä hänen sähkötoimitustaan koskevissa asioissa. Tämän perusteella yhteislaskuun, kuten laskun oikeellisuuteen, liittyvien asiakasreklamaatioiden tulisi mennä ensisijaisesti vähittäismyyjän käsiteltäväksi.

Mikäli reklamaatiot liittyvät sellaisiin laskun tietoihin, joita vähittäismyyjä ei voi tarkistaa, kuten mm. mittausvirheet, vähittäismyyjien olisi siirrettävä asiakkailta saamansa reklamaatio edelleen jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi.

Asiakasnäkökulma olisi kuitenkin syytä ottaa huomioon myyjän ja jakeluverkonhaltijoiden välisten prosessien tarkemmassa suunnittelussa. Prosessien suunnittelussa on myös huomattava sähkömarkkinadirektiivin (EU) 2019/944 10 artiklan 9 kohta, jonka mukaan loppuasiakkailla on oikeus toimittajiltaan saamansa palvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon. Lisäksi toimittajien on käsiteltävä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi. Tästä syystä toimialalla voitaisiin määrittää suositus asiakkaiden palvelupyyntöjen ja -prosessien yleisestä palvelutasovaatimuksesta (SLA) onnistuneen palvelukokemuksen varmistamiseksi. Tarvitessa palvelutasovaatimuksesta voitaisiin kirjata puitesopimukseen.

4.6 Yhteislaskun maksamiseen liittyvät ongelmatilanteet, luottotappiot ja loppukäyttäjältä vaadittavat vakuudet

Tavoitteena tulisi olla, että laskutuksesta aiheutuvat kustannukset ja riskit eri osapuolille säilyisivät lähes samansuuruisina sekä erillis- että yhteislaskutus-vaihtoehtoissa. Erilaisten roolien takia tätä tavoitetta ei voida kuitenkaan täysin toteuttaa. Tästä syystä tulisi pyrkiä löytämään ratkaisut, joissa kustannusten ja riskien siirtymiset osapuolten välillä olisivat mahdollisimman pieniä.

Asiassa on ensinnäkin ratkaistava, kenen vastuulla olisivat maksamattomiin laskuihin liittyvien muistutusten lähettäminen, mahdollisten perintätoimien käynnistäminen sekä sähkön toimituksen/jakelun keskeyttämiseen liittyvien varoitusten ja ilmoitusten lähettäminen loppukäyttäjälle.

Kuulemisissa ja Älyverkkoforumin keskusteluissa on tullut esille kaksi vaihtoehtoista toimintamallia:

1. Vähittäismyyjä vastaisi maksamattomaan yhteislaskuun liittyvistä muistutuksista, perintätoimista sekä katkaisuvaroituksen lähettamisestä loppukäyttäjälle
2. Vähittäismyyjä vastaisi maksamattomaan yhteislaskuun liittyvän muistutuksen lähettamisestä, mutta muistutuksen jälkeen perintätoimista ja katkaisuvaroituksen lähettamisestä myyjä ja jakeluverkonhaltija vastaisivat kumpikin omalta osaltaan.

Kummassakin vaihtoehdossa vähittäismyyjä vastaisi maksamattomaan yhteislaskuun liittyvän maksumuistutuksen lähettamisestä loppukäyttäjälle.

Vaihtoehdossa 1 maksumuistutuksen lähettämisen jälkeen vähittäismyyjän vastuulla olisi edelleen huolehtia tarvittaessa koko yhteislaskuun liittyvästä perinnästä loppukäyttäjältä. Lisäksi vähittäismyyjä vastaisi myös ennen sähkömarkkinalain 103 §:n mukaisen sähkön toimituksen ja sähkönjakelun keskeyttämistä koskevan katkaisuvaroituksen lähettamisestä loppukäyttäjälle.

Vaihtoehdossa 2 vähittäismyyjä vastaisi maksumuistutuksen lähettämisen jälkeen ainoastaan yhteislaskuun sisältyvään myynnin osuuteen liittyvistä perintätoimista sekä tarvittaessa katkaisuvaroituksen lähettamisestä loppukäyttäjälle maksamattoman myynnin osuuden perusteella. Sen sijaan myyjän vastuu huolehtia yhteislaskun jakelua koskevaan osuuteen kohdistuvista perintätoimista päättyisi maksumuistutuksen lähettämisen jälkeen.

Älyverkkoforumissa kumpaakin vaihtoehtoa pidettiin sinänsä mahdollisena.

Asiassa on huomioitava, että yhteislaskutusmallissa vähittäismyyjä toimii lähtökohteisesti asiakkaan yhteyspisteenä. Tällöin myös yhteislaskun maksamattomuuteen liittyvissä ongelmatapauksissa myyjä olisi luontevin ja asiakkaiden kannalta selkein taho hoitamaan koko yhteislaskua koskevat muistutus-, perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisen prosessit loppukäyttäjää kohtaan ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti. Tämä tavoite ei toteudu vaihtoehdossa 2.

13.7.2021

Asiakkaan kannalta saattaa myös olla sekavaa, mikäli yhteislaskun ja sitä koskevan muistutuksen saamisen jälkeen siihen liittyvistä saatavista perintäkirjeitä ja katkaisuvaroituksia lähettäisi useita eri tahoja mahdollisesti jopa samanaikaisesti. Tällöin asiakkaalle hänen oma laskutilanteensa ei myöskään näkyisi kovinkaan selkeänä.

Vaihtoehdossa 2 mahdolliseksi ongelmiksi muodostuisivat myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä tiedonvaihdossa tapahtuvat epäselvyydet, mikäli myyjä ei vastaisi kaikista yhteislaskutukseen liittyvistä muistutus- ja perintäprosesseista. Lisäksi vaihtoehto edellyttäisi selvitystä mallin kirjanpidollisesta toteutettavuudesta. Jakelun maksuihin perustuvan saatavan palauttaminen verkon järjestelmiin vaatisi tietojärjestelmien kehittämistä.

Vaihtoehtojen väliseen arviointiin vaikuttaa osaltaan Älyverkkotyöryhmän linjaus siitä, että loppukäyttäjällä olisi jatkossakin erillinen sähkönmyyntisopimus sähkönmyyjän kanssa sekä verkkopalvelusopimus jakeluverkonhaltijan kanssa riippumatta siitä, onko loppukäyttäjällä valittuna yhteis- vai erillislaskutus.

Loppukäyttäjän jättäessä maksamatta yhteislaskua hän jättää suorittamatta myös jakelun maksuja koskevia maksuvelvoitteita, joihin liittyvistä toimenpiteistä, kuten laskutuksesta, maksujen suorittamisesta sekä verkkopalvelun keskeyttämisestä, on sovittu loppukäyttäjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä verkkopalvelusopimuksessa. Vaihtoehto 1:ssä asiakas ja myyjä voisivat sopia myös näistä asioista. Tällöin verkkopalveluehtoihin tulisi lisätä maininta, että verkkopalveluehtojen laskutusta koskevia kohtia sovellettaisiin vain, mikäli myyjä ja asiakas eivät ole muuta sopineet yhteislaskutustilanteessa.

Vaihtoehtojen arviointiin liittyy myös se, miten loppukäyttäjän maksamattomasta yhteislaskusta syntyvät luottotappiot kohdistuisivat myyjän ja jakeluverkonhaltijan kesken: kohdistuisivatko yhteislaskuun liittyvät luottotappiot kokonaisuudessaan vähittäismyyjälle vai kohdistuisiko vähittäismyyjälle luottotappiot vain myyntiä koskevalta osuudelta ja jakeluverkonhaltijalle jakelun maksuja koskevalta osuudelta.

Mikäli myyjä olisi vaihtoehdon 1 mukaisesti vastuussa koko yhteislaskuun liittyvistä muistutus-, perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisesseistä, olisi loogisempaa, että myyjä vastaisi myös yhteislaskuun liittyvistä luottotappiosta sekä myyntiin että jakelun maksujen osalta.

Mikäli myyjä olisi vaihtoehdon 1 mukaisesti vastuussa koko yhteislaskuun liittyvistä muistutus-, perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisesseistä, mutta jakeluverkonhaltija edelleen kantaisi luottotappiot maksamattomasta jakelun osuudesta, tilanne olisi jakeluverkonhaltijan kannalta hankala. Tällöin jakeluverkonhaltija joutuisi luottamaan, että myyjä on toiminut perintätoimissa riittävän tehokkaasti. Muutoin jakeluverkonhaltija joutuisi kantamaan jakelun osuuden maksamiseen liittyvän luottotappioriskin ilman, että se voisi itse omilla toimenpiteillään vaikuttaa riskiä pienentävästi. Lisäksi tämä edellyttäisi yksityiskohtaista sääntelyä laskutus- ja perintätoimista sekä maksujen kohdentamisista.

Mikäli jakeluverkonhaltija olisi vaihtoehto 2:n mukaisesti vastuussa yhteislaskun jakelun osuutta koskevista perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisesseistä,

13.7.2021

jakeluverkonhaltija olisi loogisesti edelleen vastuussa myös yhteislaskun jakelun osuuden maksamiseen liittyvistä luottotappiosta.

Mikäli loppukäyttäjistä aiheutuvat luottotappiot yhteislaskutilanteessa jäisivät yksinomaan vähittäismyyjän vastuulle, tämä pienentäisi jakeluverkonhaltijoille loppukäyttäjistä aiheutuvaa luottotappioriskiä verrattuna kahden laskun vaihtoehtoon ja vastaavasti nostaisi vähittäismyyjien luottotappioriskiä.

Koska yhteislaskun tarjoaminen olisi myyjille vapaaehtoista, vaihtoehto 1 sekä siinä yhteislaskuun liittyvien luottotappioiden jääminen yksinomaan myyjälle voisi vähentää vähittäismyyjien halukkuutta tarjota yhteislaskua sellaisille loppukäyttäjille, joista voisi aiheutua luottotappioita. Tästä syystä tulisi varmistaa, että myyjällä olisi mahdollisuudet rajoittaa ylimääräisten luottotappioiden syntyä yhteislaskutuksen osalta. Tämä edellyttäisi myyjille riittäviä mahdollisuuksia pyytää asiakkailta vakuuksia sekä riittävien sähkön toimituksen katkaisuvaltuuksien varmistamista.

Kolmas vaihtoehtojen arviointiin liittyvä tekijä ovat loppukäyttäjältä vaadittavat vakuudet ja ennakkomaksut sekä niiden käyttäminen saatavien maksamiseen. Yleisten sähkönmyynti- ja verkkopalveluehtojen perusteella vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voivat tarvittaessa verkkopalvelu- tai myyntisopimusta tehtäessä tai sen aikana vaatia loppukäyttäjältä vakuutta tai ennakkomaksua sopimukseen perustuvien saatavien maksamisesta. Vähittäismyyjä vastaa vakuuden tai ennakkomaksun vaatimisesta ainoastaan myyntisopimukseen perustuvien saatavien osalta ja jakeluverkonhaltija verkkopalvelusopimukseen perustuvien saatavien osalta.

Loppukäyttäjän maksamasta vakuudesta tai ennakkomaksusta verkkopalvelusopimukseen perustuvien saatavien maksamista varten sovitaan loppukäyttäjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä verkkopalvelusopimuksessa. Älyverkkotyöryhmän linjauksen mukaisesti tarkoitus on, että loppukäyttäjän sopimus vähittäismyyjän kanssa siirtymisestä yhteislaskutukseen (tai yhteislaskutuksen päättymisestä) koskee vain loppukäyttäjän ja myyjän välistä myyntisopimusta ja sillä ei olisi vaikutusta loppukäyttäjän ja jakeluverkonhaltijan väliseen verkkopalvelusopimukseen. Näin ollen loppukäyttäjän siirtymisellä yhteislaskutukseen ei olisi vaikutusta jakeluverkonhaltijan loppukäyttäjältä vaatimaan vakuuteen tai ennakkomaksuun.

Sinänsä kahden sopimuksen malli ei estä sitä, että myyjä ei voisi pyytää loppukäyttäjältä vakuutta myös jakelun maksujen osuuden osalta, jos vakuuden vaatimisen edellytykset muutoin täyttyvät. Tällöin kuitenkin jakeluverkonhaltija ei voisi samanaikaisesti vaatia vakuutta samalta loppukäyttäjältä verkkopalvelun osalta.

Tarkoitus ei ole, että loppukäyttäjä joutuisi yhteislaskutuksessa antamaan suurempia vakuuksia kuin erillislaskutuksessa. Nykyisin yleisissä sopimusehdoissa on määriteltä missä tilanteessa ja minkä suuruisen vakuuden myyjä tai jakeluverkonhaltija voivat vaatia loppukäyttäjältä. Vakuuden määräytymisperiaatteita ei siten ole yhteislaskutuksen yhteydessä tarkoitus muuttaa.

Verkkopalveluehtoja tulisi tällöin muuttaa niin, että yhteislaskutustilanteissa jakeluverkonhaltija ei saisi pyytää vakuutta loppukäyttäjältä, vaan tällöin myyjä voisi pyytää vakuutta jakeluverkonhaltijan sijaan. Tämä soveltuisi sellaisenaan uusiin sopimuksiin. Tällöin uusissa sopimuksissa myyjällä olisi oikeus vaatia suoraan vakuutta koko yhteislaskun osalta.

13.7.2021

Tämän lisäksi pitäisi pohtia, miten toimitaan muutostilanteessa, kun jakeluverkonhaltijalla on sisällä loppukäyttäjän antama vakuus. Vaihtoehtoina tällöin olisivat:

- 1) jakeluverkonhaltija palauttaisi vakuuden takaisin loppukäyttäjälle;
- 2) jakeluverkonhaltija siirtäisi vakuuden myyjälle; tai
- 3) jakeluverkonhaltija ilmoittaisi vakuuden summan myyjälle ja myyjällä olisi oikeus käyttää kyseistä vakuutta samalla tavoin kuin jakeluverkonhaltija.

Tarkoituksenmukaisena ei asiakkaan kannalta voida pitää ensimmäistä vaihtoehtoa, jossa loppukäyttäjän siirtyessä yhteislaskutukseen jakeluverkonhaltija palauttaisi loppukäyttäjälle verkkopalvelusopimukseen perustuvien saatavien maksamista varten käyttäjän antaman vakuuden tai maksaman ennakkomaksun ja myyjä vaatisi välittömästi vakuuden tai ennakkomaksun loppukäyttäjältä uudestaan itselleen. Sinänsä tilanteessa, jossa jakeluverkonhaltijalla ei ole sisällä asiakkaan antamaa vakuutta tai ennakkomaksua, myyjällä tulisi kuitenkin olla mahdollisuus ehtojen täytyessä vaatia vakuus tai ennakkomaksu koko yhteislaskun osalta, mikäli verkkopalveluehtojen mukaiset edellytykset vakuuden vaatimiselle jakelun maksujen osalta ovat edelleen olemassa.

Mikäli jakeluverkonhaltijalla on sisällä loppukäyttäjän antama vakuus tai ennakkomaksu, edellä kuvattuja vakuuksien käsittelyn vaihtoehtoja 2 ja 3 olisi syytä pitää jatkotarkastelussa. Tällöin jakeluverkonhaltija olisi jo arvioinut verkkopalvelusopimukseen perustuvan vakuuden tai ennakkomaksun vaatimisen loppukäyttäjältä. Vakuuden siirtäminen myyjälle yhteislaskutuksessa tai myyjän mahdollisuus käyttää verkonhaltijalla olevaa vakuutta jakelun maksujen osuudelta tulisi varmistaa vielä myös yleisiä sopimusehtoja muuttamalla. Lausuntokierroksella Energiateollisuus esitti, että myös vaihtoehto 1 pidettäisiin edelleen mukana jatkoselvittelyssä mukana. Sähköyhtiöt voivat käyttää vakuuden pyytämässä ehdoissa määriteltujen kriteerien sijaan asiakkaalle edullisempia kriteerejä tai jopa jättää kokonaan käyttämättä lainsäädännössä ja ehdoissa heille annettu mahdollisuus pyytää vakuutta. Energiateollisuuden mielestä käytännössä selkeintä, kustannustehokkainta ja asiakkaalle ymmärrettävintä olisi, jos jakeluverkonhaltijan pyytämä vakuus palautuisi yhteislaskutuksen alkaessa asiakkaalle ja myyjä pyytäisi halutessaan vakuutta uudelleen. Lisäksi lausuntokierroksella useissa lausunnoissa nostettiin esille, että vaihtoehdot 2 ja 3 vaatisivat sekä myyjiltä että verkonhaltijoilta järjestelmä- ja prosessikehitystä.

Energiateollisuus on esittänyt, että yhteislaskutuksen ongelmatilanteita koskevan vaihtoehto 1:n tilanteessa (vähittäismyyjä vastaisi muistutuksista, perintä- ja katkaisutoimista sekä luottotappioista) olisi vielä tarkemmin selvitettävä toimituksen uudelleenkytkentään liittyvät osapuolten väliset oikeudet ja velvollisuudet, mikäli toimitus käyttöpaikkaan on myyjän pyynnöstä katkaistu suorittamattomien yhteislaskun maksujen takia ja asiakas haluaisi tällöin vaihtaa käyttöpaikan sähkön myyjälle. Energiateollisuus on esittänyt, että uudelleenkytkentää kyseiseen käyttöpaikkaan ei tällöin tulisi suorittaa ennen kuin asiakas on maksanut vanhalle sähkön myyjälle kaikki saatavansa. Tämä tarkoittaisi, että tällaisessa tilanteessa vanhalla myyjällä olisi oikeus estää myyjänvaihdon jälkeinen toimituksen uudelleenkytkentä. Nykyisin erillislaskutilanteessa jakeluverkonhaltijan ei tarvitse kytkeä asiakkaan toimitusta myyjänvaihdon jälkeen, jos asiakkaalla on maksamattomia jakelun

13.7.2021

maksuihin perustuvia jakeluverkonhaltijan saatavia asiakkaalta. Energiateollisuus on esittänyt, että tätä periaatetta pitäisi soveltaa myös yhteislaskutuksessa, jotta myyjän asema ei kohtuuttomasti heikkene myyjän vastatessa myös jakelun maksuihin liittyvistä luottotappioista. Energiateollisuuden ehdotuksen arvioinnissa on kuitenkin huomattava, että tuolloin asiakkaan ja vanhan myyjän välinen sopimus sähkön toimituksesta ei olisi enää voimassa ja vanha myyjä käytännössä rajoittaisi uuden myyjän toimitusten aloittamista loppukäyttäjälle. Erillislaskutuksessa uuden myyjän toimitus sen sijaan voisi alkaa, vaikka loppukäyttäjällä olisi maksamattomia laskuja vanhalle myyjälle edellyttäen, että jakeluverkonhaltijalla ei ole saatavia loppukäyttäjältä. Koska kyse on myyjän luottotappioriskien hallinnasta ja saatavien turvaamisesta, tässä kohdin olisi tarkasteltava myös muita vaihtoehtoja, kuten mahdollisuuksia vaatia loppukäyttäjiltä vakuuksia. Lisäksi on huomattava, että myyjä voisi myös viimekädessä harkita, mille asiakkaille tarjoaisi yhteislaskua, ja siten pyrkiä rajoittamaan luottotappioriskejään.

Kuulemisen yhteydessä Energiateollisuus, Fortum ja Vattenfall eivät pitäneet myyjän mahdollisuuksia vaatia tarvittaessa asiakkaalta vakuutta koko yhteislaskun osalta yksinään riittävänä keinona ja esittivät säänneltyä toimintamallia, jossa asiakkaan maksamattomat saatavat estäisivät toimituksen jatkamisen myyjänvaihdon jälkeen uudelle myyjälle, kunnes asiakkaan saatavat on maksettu. Tällä varmistettaisiin, ettei asiakas voi myyjää vaihtamalla jättää maksamatta kuluttamaansa sähköä ja saamaansa verkkopalvelua koskevia laskuja. Kilpailu- ja kuluttajavirasto puolestaan piti tällaista toimintamallia ongelmallisena.

Edellä olevan perusteella johtopäätöksenä voidaan todeta, että yhteislaskumallin toimivuuden kannalta myyjän olisi oltava vastuussa koko yhteislaskua koskevista muistutus-, perintä- sekä katkaisuvaroituksen lähettämisprosesseista loppukäyttäjää kohtaan. Lisäksi maksamattomista yhteislaskuista aiheutuvat luottotappiot jäisivät myyjän vastuulle. Myyjän oikeudesta huolehtia myös verkkopalvelusopimukseen perustuvien maksujen perintä- ja verkkopalvelun katkaisutoimista yhteislaskutustilanteissa tulisi mainita verkkopalvelusopimuksessa.

Esitetty toimintamalli siirtäisi loppukäyttäjien maksuvelvollisuuden laiminlyönteihin liittyviä riskejä jakeluverkonhaltijoilta myyjille. Toimintamalli voisi myös vaikuttaa myyjien halukkuuteen tarjota yhteislaskua sellaisille loppukäyttäjille, joista voi syntyä luottotappioita. Vähittäismyyjille siirtyvien riskien pienentämiseksi tarvittaisiin verkkopalvelusopimukseen kirjatut menettelyt, joiden mukaisesti myyjällä olisi oikeus käyttää jakeluverkonhaltijan loppukäyttäjältä vaatimaa vakuutta tai ennakkomaksua yhteislaskun jakelun maksun osuutta koskeviin saataviinsa.

Malli pienentäisi jakeluverkonhaltijoiden liiketoimintariskejä etenkin, mikäli loppukäyttäjät siirtyisivät suuremmassa määrin yhteislaskutukseen.

4.7 Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisiin tilitykseen liittyvät ongelmat, luottotappioriskit ja vakuudet

Energiateollisuuden työryhmän suositus lähti mallista, jossa jakeluverkonhaltija lähettäisi vähittäismyyjälle päälaskun, joka muodostuisi kaikista verkkoalueella olevien vähittäismyyjän yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen

13.7.2021

osuuksista. Mahdolliset ongelmatilanteet voisivat syntyä silloin, mikäli myyjä haluaa riitauttaa päälaskun tai laiminlyö päälaskun maksamisen jakeluverkonhaltijalle.

Tältä osin Energiateollisuuden työryhmä suositteli, jollei verkonhaltijan tilille tule vähittäismyyjältä suoritusta ns. päälaskusta eräpäivään mennessä, jakeluverkonhaltija lähettäisi vähittäismyyjälle heti eräpäivän jälkeen muistutuksen, joka olisi samalla keskeytysvaroitus. Vähittäismyyjällä olisi reagointiaikaa kolme pankkipäivää sähköisesti lähetetystä muistutuksesta. Jollei verkonhaltija saisi maksua tuossa ajassa, verkonhaltija keskeyttäisi kyseisen myyjän yhteislaskupalvelun kyseisen verkon vastuualueella Datahubille tehtävillä ilmoituksilla. Laskutusvastuu vaihtuisi yhteislaskutuspalvelun päättymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Yhteislaskutukseen siirryttäessä jakeluverkonhaltijoiden näkökulmasta mahdollinen luottotappioriski voisi syntyä silloin, kun vähittäismyyjä laiminlöisi yhteislaskuun sisältyvien jakelun maksujen osuutta koskevat tilitykset jakeluverkonhaltijalle.

Energiateollisuuden työryhmämuistiossa sekä Älyverkkoforumin kuulemisissa on käsitelty, miten jakeluverkonhaltijat voisivat hallita päälaskuun perustuvien saataviensa saamiseen liittyviä luottotappioriskejä.

Energiateollisuuden työryhmä on ehdottanut, että verkonhaltijan saatavien turvaamiseksi kaikkien vähittäismyyjien tulisi luovuttaa, esimerkiksi Energiaviraston määräyksessä esitettävällä laskukaavalla määritettävän suuruisen, turvaavan vakuuden (esim. pankkitakaus). Vakuuden määrä tulisi määrittää kuukausittain suhteessa myynnin volyyymiin sekä aikaan, joka kuluu laskutusjakson alusta siihen hetkeen, kun säädetystä aikataulusta laskuttava ja huomauttava jakeluverkonhaltija voisi keskeyttää yhteislaskutuspalvelun. Käytännössä tämä työryhmän ehdotusten pohjalta tarkoittaisi kolmea kuukautta. Työryhmä ehdotti, että syrjivien vaikutusten välttämiseksi vakuus tulisi pyytää kaikilta yhteislaskuttavilta vähittäismyyjiltä.

Asiantuntijakuulemisissa on vakuuksien ohella nostettu esille myös pankkimaailmassa käytössä olevat vakavaraisuusvaatimukset, talletussuojarahasto sekä eriyttämisvaatimukset, joiden perusteella myyjä saisi siirtää yhteislaskuista saamistaan maksuista ainoastaan myynnin osuuden kassansa ja jakelun osuuden myyjän tulisi siirtää esim. erilliselle tilille.

Vähittäismyyjille asetettavat vakuus- ja vakavaraisuusvaatimukset voisivat karsia yhteislaskutuksen piiristä vähittäismyyjiä, joiden vakavaraisuus on heikko. Koska yhteislaskun tarjoaminen olisi vähittäismyyjille vapaaehtoista, tässä tilanteessa vakavaraisuudeltaan heikommat vähittäismyyjät eivät kenties edes tarjoaisi loppukäyttäjille yhteislaskun mahdollisuutta.

Talletussuojarahaston tyyppinen järjestely ei sopisi kovinkaan hyvin tämän tyyppiseen tilanteeseen, koska sen tarkoituksena on turvata tallettajien saamia. Tämän tyyppisen järjestelyn käyttäminen jakeluverkonhaltijoiden saatavien turvaamiseksi tarkoittaisi, että kaikki vähittäismyyjät olisivat yhteisvastuullisesti rahastomaksujen kautta turvaamassa sitä tilannetta, jossa jokin vähittäismyyjä ei saisi hoidettua jakeluverkonhaltijoille niille kuluja maksuja.

13.7.2021

Näiden kysymysten kannalta on keskeistä, onko myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välillä sopimus yhteislaskutukseen liittyen. Asiasta on todettu tämän muistion luvussa 4.1.2.

Energiateollisuuden työryhmän ehdotuksessa vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välillä ei olisi tarkoitus tehdä sopimusta yhteislaskutukseen liittyen. Ehdotuksessa jakeluverkonhaltijan vähittäismyyjälle lähetettävästä päälaskusta, sen maksamisesta sekä siihen liittyvistä reklamaatio-, muistutus- ja perintäprosesseista tulisi säätää lainsäädännössä. Lainsäädännössä tulisi tällöin myös säätää mahdollisista vähittäismyyjien antamista vakuuksista jakeluverkonhaltijoille.

Toinen vaihtoehto olisi yleinen yhteislaskutusta koskeva jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välinen puitesopimus, johon kaikkien jakeluverkonhaltijoiden olisi liityttävä ja jota koskevat sopimusehdot Energiaviraston olisi vahvistettava. Lisäksi siihen olisi liityttävä niiden myyjien, jotka haluavat tarjota yhteislaskua asiakkaille vähintään jonkun jakeluverkonhaltijan alueella. Kyseisessä sopimuksessa olisi kirjattuna päälaskuun liittyvät reklamaatio-, muistutus ja perintäprosessit, myyjiltä vaadittavista yhteislaskutukseen perustuvista vakuuksista sekä myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisten riitojen ratkaisumenettelyt.

Myyjien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi vakuuden laskentaa ja asettamista koskevat periaatteet olisi määriteltävä yleissitovassa puitesopimuksessa.

Mahdollinen vakuusjärjestely olisi tarkoituksenmukaisinta käytännössä hoitaa keskitetysti eikä siten, että kukin jakeluverkonhaltija määrittäisi ja vaatisi vakuuden myyjäkohtaisesti.

Keskistetyssä järjestelyssä kutakin myyjää koskeva vakuusvaade laskettaisiin yhdenmukaisesti ottaen huomioon kaikkien jakeluverkonhaltijoiden alueella olevat kyseisellä myyjällä yhteislaskutuksessa olevat loppukäyttäjät.

Energiateollisuuden työryhmän raportissa oli myös väläytetty mallia, jossa vakuusvaatimusten laskeminen sekä vakuuksien hallinnointi olisi toteutettu keskitettynä viranomaisen, kuten Energiaviraston tehtävänä. Energiaviraston roolina on kuitenkin toimia valvovana viranomaisena, joten jakeluverkonhaltijoiden saatavien turvaamiseksi asetettavien vakuuksien suuruuden laskeminen ja vakuuksien hallinnointi ei sovellu valvontaviranomaisen tehtäviin.

Koska tällaisessa vakuusjärjestelyssä olisi lopulta kyse jakeluverkonhaltijoiden saatavien turvaamiseksi tehtävästä järjestelystä, kaikki jakeluverkonhaltijat olisivat keskitetyssä mallissa yhdessä vastuussa tällaisen järjestelyn rakentamisesta ja ylläpidosta sekä siitä aiheutuvista kustannuksista. Järjestelyssä yksi taho hoitaisi puitesopimuksen nojalla jakeluverkonhaltijoille keskitetysti vakuuksiin liittyvän palvelun. Kyseinen jakeluverkonhaltijoiden yhteinen taho olisi myös luonteva hoitamaan vakuuksien hallinnoinnin. Kyseinen taho toimisi monopoliluonteisesti, joten asiaa tulisi arvioida myös kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta.

Lausuntokierroksella ei kuitenkaan nähty jakeluverkonhaltijoilla välttämättä olevan halukkuutta perustaa yhteisyhtiötä myyjiltä vaadittavien vakuuksien keskitettyä hallintaa varten. Lisäksi puitesopimuksessa ei nähty mahdolliseksi voitavan tehokkaasti velvoittaa liittymään yksityisen tahon ylläpitämään vakuusmonopoliin. Toimialan pystyttämään vakuudenhallintajärjestelyyn liittyy isoja kilpailuoikeudellisia

kysymyksiä, jotka pitäisi selvittää huolella ennen kuin tällaista ehdotetaan toteutettavaksi. Keskitetty vakuusjärjestely vaatisi toteutuakseen tarkkarajaista lainsäädäntöä ja sen asettamista jonkun nimetyn tahon tehtäväksi ja jonka toimintaa viranomaisen valvoisi.

Älyverkkotyöryhmän linjausten mukaan jakeluverkonhaltijoilla olisi lainsäädäntöön perustuva velvollisuus mahdollistaa yhteislaskutus myyjille ja asiakkaille näiden niin halutessa. Jakeluverkonhaltijoita koskevan lakisääteisen velvoitteen takia lainsäädännössä olisi myös säädettävä, voisivatko ja millä edellytyksillä jakeluverkonhaltijat kieltäytyä mahdollistamasta yhteislaskua vastuualueillaan jollekin myyjälle, mikäli kyseinen yhteislaskutus tarjoava myyjä esimerkiksi rikkoo luvussa 4.1.2 kuvattua jakeluverkonhaltijoiden ja yhteislaskutus tarjoavien myyjien välistä puitesopimusta tai laiminlyö ns. päälaskun maksamista koskevat velvoitteet jakeluverkonhaltijalle. Tässä yhteydessä olisi arvioitava, voisiko yksittäinen jakeluverkonhaltija tehdä asiasta päätöksen koskien vain kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuu- aluetta vai edellyttäisikö se esimerkiksi Energiaviraston päätöstä kieltää kyseistä myyjää tarjoamasta yhteislaskutus määräajaksi minkään jakeluverkonhaltijan alueella⁴. Kaikille osapuolille tulisi olla selvää, mihin ajankohtaan tällaisessa tilanteessa yhteislaskutus päättyy ja mistä alkaa erillislaskutus. Yhteislaskutuksen keskeytysprosessin ja verkonhaltijan erillislaskutukseen siirtymisen nopeudella olisi myös vaikutusta jakeluverkonhaltijan vakuustarpeeseen.

Mikäli jakeluverkonhaltijoilla olisi mahdollisuus pienentää luottotappioriskejään myyjiltä vaadittavilla vakuuksilla, kynnys myyjän sulkemiseksi pois kokonaan yhteislaskutuksesta pitäisi olla korkealla.

4.8 Ennakkolaskutukseen liittyvät ongelmat

Sähkömarkkinalainsäädäntö ei nykyisellään kiellä ns. ennakkolaskutusta, jossa myyjä tai jakeluverkonhaltija laskuttaa loppukäyttäjää käytetystä sähköstä ennen kuin se on käytetty. Sähkömarkkinalain 69a §:n mukaan, jos vähittäismyyjä tarjoaa kuluttajille ennakkomaksujärjestelmää, on järjestelmän heijastettava riittävästi kuluttajan arvioitua todennäköistä vuotuista sähkönkulutusta. Vastaava jakeluverkonhaltijan laskutusta koskeva säädös on sähkömarkkinalain 57a §:ssä.

Ennakkolaskutuksella ei tässä yhteydessä tarkoiteta loppukäyttäjän todelliseen kulutukseen perustuvaa laskutusta tai tasaeriin perustuvaa laskujen maksutapaa.

Ennakkolaskutus ja -maksuja myyjät ja jakeluverkonhaltijat käyttävät myös vaakuuden vaatimisen sijaan tilanteissa, joissa heillä olisi yleisten sopimusehtojen mukaisesti oikeus vaatia loppukäyttäjältä vakuutta.

Ennakkolaskutus ja myyjälle maksetut ennakkomaksut voivat aiheuttaa loppukäyttäjälle riskin myyjän mennessä konkurssiin tai myyjän muutoin ollessa kyvytön toimittamaan loppukäyttäjälle sähköä maksetuista ennakkomaksuista huolimatta.

⁴ Ks. myös luku 4.1.2 koskien yhteislaskutuksen puitesopimusta ja siellä oleva ehdotus, jonka mukaan Energiavirasto esimerkiksi voisi päätöksellään kieltää myyjää määräajaksi tarjoamasta yhteislaskutusta

Lisäksi ennakkomaksut voivat muodostaa loppukäyttäjälle riskin myyjänvaihtolanteissa, mikäli vanha myyjä on jo kerännyt ennakkomaksuja koskien myyjänvaihdon jälkeistä arvoitua tulevaa kulutusta eikä kyseinen myyjä palauta kyseisiä ennakkomaksuja loppukäyttäjälle takaisin nopeasti myyjänvaihdon jälkeen. Sinänsä nämä riskit ovat olemassa riippumatta siitä, onko loppukäyttäjällä yhteis- tai erillislaskutus.

Yhteislaskutuksessa myyjän keräämistä ennakkomaksuista voi syntyä loppukäyttäjälle lisäriski, mikäli loppukäyttäjän myyjälle maksamiin ennakkomaksuihin sisältyy myös jakelun maksuja koskevia ennakkomaksuja. Tällöin yhteislaskutuksen päättyessä ja palattaessa erillislaskutukseen loppukäyttäjä voi joutua maksamaan jakelun maksuja uudestaan jakeluverkonhaltijalle, vaikka hän olisi jo maksanut myyjälle jakelun maksuja ennakkomaksuissa myös tältä ajanjaksolta.

Luvussa 4.7 kuvatulla mahdollisella jakeluverkonhaltijan myyjältä vaatimalla vakuudella olisi tarkoitus turvata jakeluverkonhaltijan päälaskuun perustuvia saamia myyjältä. Kyseisen vakuuden ei lähtökohtaisesti tulisi liittyä myyjän päätökseen käyttää ennakkolaskutusta yhteislaskutuksessa olevilta loppukäyttäjiltä.

Johtopäätöksenä lainsäätäjän olisi arvioitava ennakkolaskutukseen liittyviä ongelmia ja riskejä loppukäyttäjien kannalta. Tässä yhteydessä olisi selvitettävä, voidaanko esimerkiksi ennakkolaskutus kieltää tai sen käyttöä rajoittaa nykyistä tarkemmin. Aihe on jo sinänsä kirjattuna hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan⁵. Loppukäyttäjän kannalta ennakkolaskutukseen ja -maksuihin sisältyy riskejä riippumatta siitä, onko loppukäyttäjä erillis- vai yhteislaskutuksessa. Asiaa tulisi tästä syystä arvioida laajemmin kuin pelkästään yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyvänä asiana.

4.9 Arvonlisäveron käsittely

Energiateollisuus on esittänyt Älyverkkoforumille, että arvonlisäverojen käsittely yhteislaskutuksessa tulisi selvittää tarkemmin. Arvonlisäverojen käsittelyn osalta tulisi selvittää mm. miten arvonlisäveroja käsitellään jakeluverkonhaltija – myyjä – loppukäyttäjä -ketjussa, mikä taho olisi loppukäyttäjälle toimitettavassa yhteislaskussa verkkopalvelun myyjänä sekä miten mahdolliset myynnin oikaisuerät tulisi käsitellä.

⁵ Mm. vastauksessa kirjalliseen kysymykseen KKV 33/2021vp todetaan, että hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan sisältyy vuodelle 2022 ajoittuva lainsäädäntöhanke, jossa on tarkoitus uudistaa sähkösopimuksia koskevaa sääntelyä ja toteuttaa niin sanottujen ongelmamyyjien toimintaa koskevia toimenpiteitä. Hankkeessa on tarkoitus selvittää muun muassa rajoituksia ennakkolaskutuksen käyttämiseen sähkön vähittäismyynnissä. (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KKV_33+2021.pdf)

Energiateollisuuden raportissa esitetyssä mallissa⁶ myyjän katsottaisiin myyvän jakeluverkonhaltijan suorittamaa sähköverkkopalvelua komissiokaupan muodossa omilla nimissään jakeluverkonhaltijan lukuun. Tällöin myyjää olisi arvonlisäverotuksessa pidettävä jakeluverkonhaltijan suorittaman sähköverkkopalvelun myyjänä ja siten arvonlisäverolain 2 §:n 1 momentin mukaisena verovelvollisena. Energiateollisuus on kysynyt mallin hyväksyttävyydestä päätöstä keskusverolautakunnalta.

Arvonlisäverojen käsittely esitetään käytäväksi läpi erikseen, kun yhteislaskutusmalli on ensin määritelty.

4.10 Asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen ja läpilaskutus

Energiateollisuus on Älyverkkoforumissa nostanut esille, tarvittaisiinko kuluttajien oikeuksien näkökulmasta laskutusosoitteen muutosta koskevaa sääntelyä. Loppukäyttäjien kannalta riskitilanteita voisi syntyä ns. läpilaskutuksessa, jossa jakeluverkonhaltijalle ilmoitetaan loppukäyttäjän laskutusosoitteeksi jonkin kolmannen tahon osoite ja kyseisen tahon olisi tarkoitus laskuttaa jakelun maksut edelleen loppukäyttäjältä.

Tässä ei kuitenkaan olisi kyse edellä muistiossa kuvatusta yhteislaskutuksesta, koska tällöin jakeluverkonhaltija lähettää erillislaskutuksen tavoin loppukäyttäjälle laskun jakelun maksuista, mutta laskutusosoite on loppukäyttäjän käyttöpaikan tai kotiosoitteen tms. sijasta jonkun kolmannen tahon osoite.

Loppukäyttäjä voi halutessaan aina sopia jonkun kolmannen tahon kanssa, että jakeluverkonhaltijalta tulevat jakelun maksuja koskevat laskut lähetetään suoraan kyseiselle taholle ja kyseinen taho huolehtii näiden laskujen maksamisesta jakeluverkonhaltijalle sekä laskuttaa jakelun maksut edelleen loppukäyttäjältä.

Energiateollisuus on nostanut esille huolenaan, että läpilaskutusmallilla myyjät voisivat yrittää kiertää yhteislaskutusta koskevia velvollisuuksiaan mm. jakeluverkonhaltijan saatavia koskevien vakuuksien osalta. Lisäksi läpilaskutusmalli tuo asiakkaalle riskin siitä, että jakeluverkonhaltija ryhtyy jakelun maksuja koskeviin perintä- ja sähköntoimituksen katkaisutoimiin tai asiakas joutuu maksamaan jakelun maksut kahteen kertaan, vaikka asiakas olisi jo maksanut kolmannelle taholle sen läpilaskuttamat jakelun maksut, mikäli kyseinen kolmas taho ei ole hoitanut jakelun maksuja koskevan laskun maksamista jakeluverkonhaltijalle.

Energiateollisuus on esittänyt, että yhteislaskutuksen toimeenpanoa koskevassa lainvalmistelussa tulisi selvittää, tulisiko tällaisessa tilanteessa laskutusosoitteen muutoksen olla mahdollinen vain asiakkaan omana ilmoituksena jakeluverkonhaltijalle, jotta varmistuttaisiin siitä, että muutos perustuu asiakkaan nimenomaiseen

⁶ Mallissa myyjä vastaa laskutuksesta ja perinnästä sekä kantaa luottotappion koko saatavan osuudelta. Malli vastaa luvussa 4.6 esitettyä vaihtoehtoa 1 siten, että myyjä kantaa luottotappion koko yhteislaskun osuudelta.

tahtoon. Tällä hetkellä osa jakeluverkonhaltijoista kieltäytyy laskutusosoitteen muutoksesta muutoin kuin asiakkaan itsensä tekemänä.

Johtopäätöksenä asiasta voidaan todeta, että asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen ei suoraan liity yhteislaskutuksen mahdollistamiseen. Siten lainsäätäjän tulisi arvioida aihetta laajemmin hallituksen lainsäädäntösuunnitelmassa olevan edellä mainitun ennakkolaskutusta koskevan vuodelle 2022 ajoittuvan lainsäädäntöhankkeen yhteydessä. Kyseinen hanke kattaa myös ns. ongelmamyyjien toimintaa koskevia toimenpiteitä ja läpilaskutusmallia koskevat huolet liittyvät erityisesti tällaisiin myyjiin, jos ne jättävät maksamatta jakelun maksuja koskevan laskun ja jakeluverkonhaltijoille, vaikka loppukäyttäjät olivat maksaneet kyseiset maksut myyjälle.

4.11 Sähköveron tilitysvastuu

Sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 6 §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijat ovat verovelvollisia suorittamaan sähkön valmisteveron ja huoltovarmuusmaksun kultakin verokaudelta lain liitteen verotaulukon mukaisena siitä sähkön määrästä, jonka verkonhaltija luovuttaa kulutukseen. Edelleen lain 6 §:n 2 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdassa säädetyn estämättä kulutukseen luovutettuna tai käytetyn sähkön määränä voidaan pitää sitä määrää, josta sähköverkonhaltija suoraan tai myyntiyhtiön kautta veloittaa sähkön käyttäjää siirron yhteydessä.

Älyverkkoforumin tehtävänä ei ole arvioida, aiheuttaisiko yhteislaskutus tarvetta tarkastella lainsäädäntöä verovelvollisuuden ja sähköveron suorittamisvelvollisuuden osalta.

5 Keskeiset ehdotukset

Edellä esitetyn perusteella asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanemiseksi ja sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen toteuttamiseksi esitetään seuraavat suositukset:

- 1) **Loppukäyttäjät tekisivät aina erilliset sopimukset sekä sähkön myynnistä myyjän kanssa että verkkopalvelusta jakeluverkonhaltijan kanssa riippumatta siitä, onko heillä yhteis- vai erillislaskutus.** Sähkömarkkina-alaista samalla kumottaisiin 87 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi sähkönjakelun sisältämän palvelun. Ennen lainsäädännön muutosta tehtyjä kokonaistoimitussopimuksia ei esitetä jaettavaksi erillisiksi myynti- ja verkkopalvelusopimuksiksi
- 2) **Kaikilla jakeluverkonhaltijoilla olisi velvollisuus mahdollistaa yhteislaskutus, jolloin mahdollisuus yhteislaskutukseen suositellaan rajattavaksi koskemaan kaikkia jakeluverkkoihin liittyneitä loppukäyttäjiä.**
- 3) **Yhteislaskutusta varten esitetään laadittavaksi puitesopimus, jonka Energiavirasto vahvistaa.** Yksittäisten myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välille ei laadittaisi sopimuksia. Kaikkien jakeluverkonhaltijoiden on liityttävä puitesopimukseen. Samoin yhteislaskutusta asiakkailleen tarjoavien myyjien on liityttävä puitesopimukseen. Tietoja puitesopimukseen liittyneistä jakeluverkonhaltijoista ja myyjistä ylläpidettäisiin Datahubissa.
- 4) **Yhteislaskutus perustuisi loppukäyttäjän ja myyjän vapaaehtoisuuteen.** Yhteislaskutus edellyttäisi aina loppukäyttäjän aktiivista hyväksyntää. Myös erillislaskutuksesta suositellaan kirjattavaksi myyntisopimuksessa. Myyjä voisi halutessaan päättää, haluaako tarjota loppukäyttäjille erillis- vai yhteislaskutusta vai molempia vaihtoehtoja. Jos loppukäyttäjällä on ennestään tehty kokonaistoimitussopimus, johon on sisältynyt yhteislaskutus, uutta asiakkaan aktiivista hyväksyntää yhteislaskutuksen jatkamiseksi ei tarvittaisi.
- 5) **Myyjä ilmoittaisi tiedon loppukäyttäjällä olevasta yhteislaskutuksesta jakeluverkonhaltijalle Datahubin tiedoissa.** Datahubin tietoihin tallennettaisiin myös asiakaskohtaiset historiatiedot yhteislaskutuksen käytöstä.
- 6) **Jakeluverkonhaltija veloitettaisiin toimittamaan myyjälle yhteislaskun muodostamista varten tarvittavat tiedot jakelun maksuista Datahubissa.** Erikseen olisi vielä selvitettävä, voitaisiinko myös harmonisoidut tehomaksujen rakennetta ja määräytymisperusteita koskevat tiedot toimittaa myyjälle Datahubissa.
- 7) **Jakeluverkonhaltija lähettäisi myyjälle verkkoalueellaan oleville yhteislaskutusta hoitaville vähittäismyyjille päälaskun.** Päälasku muodostuisi kaikista verkkoalueella olevien vähittäismyyjän yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuuksista. Päälaskun laskutus- ja maksuaikatauluista määrättäisiin puitesopimuksessa.

13.7.2021

- 8) **Myyjä voisi sopia loppukäyttäjän kanssa yhteislaskun laskutus- ja maksuaikataulusta.** Loppukäyttäjälle lähetettävän yhteislaskun laskutus- ja maksuaikataulujen ei olisi pakko vastata jakeluverkonhaltijan myyjälle lähetetyn päälaskun laskutus- ja maksuaikatauluja.
- 9) **Myyjä toimisi yhteyspisteenä yhteislaskuun liittyvissä asiakasreklamaatioissa.** Mikäli reklamaatio liittyy sellaisiin laskun tietoihin, joihin vähittäismyyjä ei voi tarkistaa, kuten mm. mittausvirheet, vähittäismyyjä siirtäisi reklamaation edelleen jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi.
- 10) **Myyjä vastaisi maksamattomia yhteislaskuja koskevista perintätöistä (ml. maksumuistutusten ja katkaisuvaroitusten lähettämisestä loppukäyttäjälle) sekä maksamattomiin yhteislaskuihin liittyvistä luottotappioista.**
- 11) **Myyjällä olisi oltava oikeus sopimusehtojen edellytysten täyttyessä vaatia loppukäyttäjältä vakuus koko yhteislaskun osalta.** Mikäli jakeluverkonhaltijalla on jo loppukäyttäjältä saatu vakuus loppukäyttäjän siirtyessä yhteislaskutukseen, tulisi mahdollistaa esim. muuttamalla yleisiä sopimusehtoja myyjälle oikeus käyttää kyseistä vakuutta myös yhteislaskuun sisältyvien jakelun maksujen turvaamiseksi. Vakuuksien määräytymisperiaatteita ei olisi tarkoitus muuttaa yhteislaskutustilanteessa verrattuna erillislaskutukseen.
- 12) **Jakeluverkonhaltijat olisi oltava oikeus vaatia myyjiltä vakuus päälas-kuun liittyvien saatavien turvaamiseksi.** Myyjien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi vakuuden laskentaa ja asettamista koskevat periaatteet olisi määriteltävä yleissitovassa puitesopimuksessa.
- 13) **Myyjiltä vaadittavien vakuuksien laskenta ja hallinnointi saattaisi olla tarkoituksenmukaisinta toteuttaa jakeluverkonhaltijoiden järjestämänä keskitettynä toimintona.** Tällöin jakeluverkonhaltijat myös vastaisivat toiminnosta aiheutuvista kustannuksista. Keskitettyä toimintoa ei todennäköisesti välttämättä synny vapaaehtoisesti. Asiassa tulisi myös tehdä vielä kilpailuoikeudellinen arviointi.
- 14) **Ennakkolaskutusta ja -maksuja ja siihen mahdollisesti tehtäviä rajoituksia esitetään selvitetäväksi tarkemmin omana asianaan.**
- 15) **Arvonlisäverojen käsittely yhteislaskutuksessa esitetään käytäväksi verohallinnon kanssa läpi erikseen, kun yhteislaskutusmalli on ensin määritelty.**
- 16) **Asiakkaan laskutusosoitteen muutoksesta ilmoittamisen osalta esitetään erikseen selvitetäväksi, tarvitaanko tarkempaa sääntelyä.** Selvitetävänä asiana olisi, edellyttäisikö laskutusosoitteen muuttaminen asiakkaan itsensä tekemää ilmoitusta jakeluverkonhaltijalle.
- 17) **Sähkömarkkinalainsäädännössä suositellaan säädettäväksi keskeiset yhteislaskutuksen toimeenpanoa koskevat asiat:**

13.7.2021

- Säädetäisiin jakeluverkonhaltijoille velvollisuus mahdollistaa myynnin ja jakelun maksut sisältävä yhteislasku verkkoonsa liittyneille loppukäyttäjille, mikäli loppukäyttäjä ja myyjä ovat tästä keskenään sopineet.
- Säädetäisiin, mitkä asiat määritettäisiin jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välisessä yleisessä yhteislaskutusta koskevassa puitesopimuksessa, sekä säädetäisiin Energiavirastolle toimivalta vahvistaa puitesopimuksen ehdot. Puitesopimuksen valmistelu ja ylläpitäminen esitetään lainsäädännössä annettavaksi toimialajärjestön tehtäväksi. Velvoitettaisiin, että ehtojen valmistelussa olisi kuultava riittävän laajasti eri tahoja. Tätä ehdotusta olisi lainsäädännön valmistelussa vielä arvioitava kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta.
- Säädetäisiin jakeluverkonhaltijoille velvollisuus liittyä puitesopimukseen.
- Säädetäisiin myyjille velvollisuus liittyä puitesopimukseen ennen kuin ne alkavat tarjota yhteislaskutusta loppukäyttäjille.
- Säädetäisiin järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle velvollisuus ylläpitää luetteloa puitesopimukseen liittyneistä jakeluverkonhaltijoista ja myyjistä.
- Säädetäisiin, missä tilanteessa Energiavirasto voisi päätöksellään määrätä myyjän keskeyttämään yhteislaskutuksen määräajaksi. Tässä yhteydessä olisi myös säädetävä, millä edellytyksillä myyjä voisi alkaa uudestaan tarjoamaan yhteislaskutusta.
- Säädetäisiin jakeluverkonhaltijoille velvollisuus toimittaa myyjien saataville yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuutta koskevat laskutustiedot kalenterikuukausittain.

18) Jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välisessä yleisessä yhteislaskutusta koskevassa puitesopimuksessa suositellaan määriteltäväksi ainakin seuraavat asiat:

- Myyjän vastuusta loppukäyttäjälle lähetettyyn yhteislaskuun liittyvistä muistutus- ja perintätoimista (ml. katkaisuvaroitusten lähettäminen) sekä maksamattomiin yhteislaskuihin liittyvistä luottotappioista.
- Jakeluverkonhaltijoiden vähittäismyyjille lähettämien ns. päälaskujen laskutus- ja maksuaikataulut.
- Jakeluverkonhaltijoiden oikeudesta vaatia vakuutta myyjiltä sekä vakuuden laskentaa ja asettamista koskevat periaatteet.
- Myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisten puitesopimuksen noudattamiseen liittyvien riitojen ratkaisumenettelyt.
- Myyjän vastuu hoitaa yhteislaskuun liittyviä asiakasreklamaatioita sekä oikeus ohjata verkkoon liittyvät kysymykset (kuten mittaus) jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi.

19) Verkkopalveluehtoihin suositellaan muutettavaksi ainakin seuraavat asiat:

- Laskutusta koskevia verkkopalveluehtojen kohtia sovellettaisiin vain, mikäli myyjä ja loppukäyttäjä eivät ole muuta sopineet yhteislaskutustilanteessa.
- Myyjällä olisi oikeus käyttää loppukäyttäjän jakeluverkonhaltijalle antamaa vakuutta, mikäli loppukäyttäjä ja myyjä ovat sopineet yhteislaskutuksesta.

Liite 1: Vertailu muiden maiden käytäntöihin

	Itävalta	Kroatia	Tanska	Saksa	Unkari	Luxemburg	Alankomaat	Puola	Slovenia	Ruotsi ⁷	UK
Onko yhteislasku pakollinen vai vapaaehtoinen	Vapaaehtoinen	Pakollinen	Pakollinen	Vapaaehtoinen	Pakollinen/vapaaehtoinen ⁸	Pakollinen	Pakollinen	Pakollinen/vapaaehtoinen ⁹	Vapaaehtoinen	Pakollinen	Pakollinen
Asiakkaan sopimukset (erilliset myynti- ja verkkopalvelusopimukset vai yksi integroitu sopimus)	2	2	2 (jvh:n kanssa sopimus vain teknisistä asioista)	1 tai 2 (pienasiakkailla yleensä 1 sopimus)	2	1	2 (myyjä hallinnoi molempia sopimuksia)	1	-	2 (jvh:n kanssa sopimus vain teknisistä asioista)	1
Onko rajoituksia mille asiakasryhmille yhteislaskutus on käytössä	Ei	Kotitaloudet (optiona myös muut pienjänniteasiakkaat)	Ei	Ei	Ei	Kotitaloudet	Kuluttajat ja pk-yritykset (max 3x80 A)	Kotitaloudet	Ei	Ei	-
Kuka voi vaatia vaakuudet asiakkailta	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä (integroidun sopimuksen perusteella)	Myyjä	Myyjä (kotitalouksilta)	Ei	-	Myyjä
Kuka kantaa asiakkaista johtuvat luottotappiot	Jaetaan myyjän ja jvh:n kesken ¹⁰	-	Myyjä	Integroidussa sopimuksessa myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	-	Myyjä voi saada jvh:lta hyvitystä maksamattomista jakelun maksuista.	-	Myyjä

⁷ Ruotsin tiedot perustuvat Energimarknadsinspektionin ehdotukseen.

⁸ Pakollinen tietyille myyjille. Jvh:lle pakollinen, jos asiakas ja myyjä ovat sopineet.

⁹ Pakollinen tietyille myyjille. Jvh:lle pakollinen.

¹⁰ Myyjä voi vaatia palautusta jvh:lta tilittämistään jakelun maksuista asiakkaan jättäessä yhteislaskun maksamatta.

	Itävalta	Kroatia	Tanska	Saksa	Unkari	Luxemburg	Alankomaat	Puola	Slovenia	Ruotsi ²	UK
Kuka vastaa perintätoimista	Myyjä	Myyjä lähettää muistutuksen asiakkaalle	Myyjä	Myyjä (integroidussa sopimuksessa)	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	-	Myyjä	Myyjä ¹¹
Jakelun maksujen tilittäminen jvh:lle	Puitesopimuksen perusteella myyjä maksaa jvh:lle etukäteen. Myyjä voi vaatia palautusta jvh:lta asiakkaan jättäessä maksamatta.	Ei erityissäännöksiä	Jvh laskuttaa myyjää Datahubista saadun selvityksen perusteella. Maksuaikataulu säännelty	Ei erityissäännöksiä	Ei erityissäännöksiä	Sääntöjä laissa sekä jvh:n ja myyjän välisessä puitesopimuksessa. Laissa säädetty asiakkaalta saatujen maksujen käyttöjärjestys; viimeisenä myyjän kulut.	Myyjät maksavat jvh:lle kuukausittain.	Ei erityissäännöksiä	-	Jvh lähettää laskun myyjälle Datahubissa. Maksuaikataulut lainsäädännössä.	Jvh laskuttaa myyjää.
Jvh:n saatavia koskevat vakuusjärjestelyt	Ei lisävakuuksia. Järjestely perustuu yleiseen myyjien ja jvh:den väliseen puitesopimukseen	Sopimus jvh:n ja myyjän välillä	Sopimusasia. Standardisopimuksen perusteella jvh vaatii vakuuden tulevasta maksuista uusilta myyjiltä.	Sopimusasia. Säännöksiä verkkosopimusehdoissa sekä laissa	Sopimusasia	Ei erityissäännöksiä. Verkkomaksut priorisoidaan ennen myyjän maksuja.	Säännöksiä saamattomien jakelun maksujen käsittelystä myyjän mennessä konkursiin	Säädetty jvh:n ja myyjän välisessä sopimuksessa	Myyjä antaa vakuuden ennen jvh:n ja myyjän välisen sopimuksen tekemistä	Jvh voi vaatia vakuutta myyjiltä, joilla suuri riski	-

¹¹ Ainoastaan myyjä on suoraan yhteydessä asiakkaaseen.

Liite 2. Yhteenveto asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin suositusluon-noksista annetuista lausunnoista

Energiavirasto järjesti ajalla 8.4 -10.5.2021 julkisen kuulemisen asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoon liittyvistä suositusluonnoksista.

Kuultavana ollut Energiaviraston keskustelumuistio 8.4.2021 asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoa koskeviksi linjauksiksi oli laadittu Älyverkkoforumin asiantuntijakuulemisten sekä Älyverkkoforumissa asiasta käytyjen keskusteluiden perusteella. Älyverkkoforumin keskusteluiden ja muistiossa esitettyjen suositusten lähtökohtana ovat olleet työ- ja elinkeinoministeriön asettaman Älyverkkofoorumiryhmän loppuraportissaan esittämät asiakaskeskeistä vähittäismarkkinamallia koskevat linjaukset.

Määräaikaan mennessä kaikkiaan 16 tahoa toimitti lausunnon: Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV), Energiateollisuus ry (ET), Kiinteistöliitto, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry (MTK), Suomen Lähienergialiitto ry, Suomen Sähkökäyttäjät ry (ELFi), Caruna Oy ja Caruna Espoo Oy (Caruna), Elenia Verkko Oy, Fingrid Oyj, Fortum Markets Oy ja Kotimaan Energia Oy (Fortum), Helen Oy, Helen Sähköverkko Oy, Oomi Oy, Rantakairan Sähkö Oy sekä Vattenfall Oy. Lausunnonantajista Kiinteistöliitto ilmoitti, ettei heillä ole lausuttavaa.

Yleistä

KKV:n näkemyksen mukaan asiakaskeskeinen vähittäismarkkinamalli on mahdollista toteuttaa Älyverkkofoorumiryhmän loppuraportissaan esittämiin keskeisiin linjauksiin pohjautuen siten, ettei asiakaskeskeisellä vähittäismarkkinamallilla ole vahingollisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia. Asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota sähkön vähittäismyyjien syrjimättömään ja tasapuoliseen kohteluun sekä siihen, ettei kilpailu muullakaan tavoin vääristy.

ET kannatti ehdotuksessa esitettyjä mallin pääpiirteitä ja muistiossa kuvattua toimijoiden roolijakoa (vastuut ja oikeudet). Monelta osin ehdotukset edellyttävät kuitenkin vielä tarkempia määrittelyjä, käytännön toteutettavuuden arviointia ja erityisesti ehdotetun vakuusmallin osalta kilpailuoikeudellisia selvityksiä. Lopullista mallia voidaan järjestön mielestä arvioida kokonaisuutena vasta, kun nämä selvitykset ovat tehty. Viimeistään lainvalmistelutyössä pitää arvioida huolellisesti ehdotettavan laskutusmallin vaikutukset ja käytännön toteutusmahdollisuudet. ET toi esille, että muistiossa esitetään useita tehtäviä ja toimintoja suoritettavan Datahubin kautta ja osa näistä edellyttää Datahubin jatkokehittämistä. ET katsoi, että Datahubille tarvitaan selkeä kehityssuunnitelma, joka kokoaa kehitystarpeet ja aikatauluttaa niiden toteutuksen käyttöönoton jälkeiselle ajalle.

Kuluttajaliiton käsityksen mukaan siirtyminen yhteen laskuun olisi mieluinen vaihtoehto osalle kuluttajista.

Lähienergialiitto piti tärkeänä, että suositusten taustalla tavoitteina olisivat vähintään, että asiakkaat saavat helposti selkeän kuvan omasta sähkönkulutuksesta, sen kustannuksista ja niiden jakautumisesta, voivat tämän tiedon pohjalta parantaa energiatehokkuuttaan hankkimalla energiatehokkaampia laitteita, muuttamalla

13.7.2021

sähkönkulutustaan (manuaalisesti, automaatiota säätämällä tms), joiden seurauksena sähkönkulutus ja sähkölasku pienenevät, sopimusrakenne, laskun sisältö ja tarjolla olevat yhteydenottotavat ovat selkeitä ja helppoja käyttää sekä ymmärtää ja sähkönmyyjien kilpailutus ja tarjousten vertailu on helposti tehtävissä. Lähienergialiiton mielestä luonnoksen sisältämät suositukset eivät täytä näitä tavoitteita eivätkä juurikaan muuta nykyistä tilannetta kuluttajan näkökulmasta. Liiton mielestä suurin osa keskustelumuistion sisällöstä ja suosituksista keskittyy toimialan sisäisten toimintaohjeiden määrittelyyn, jonka yhteys asiakaskeskeiseen sähkön vähittäismarkkinamalliin on varsin vähäinen. Lähienergialiitto toivoi, että luonnoksessa olisi ollut ehdotus markkinamallin rakenteesta - esim. myyjäkeskeinen, yksi sopimus ja yksi yhteydenottopiste, eikä pelkkä joukko irrallisia suosituksia. Lähienergialiiton näkemyksen mukaan ehdotettujen suositusten lopputuloksena syntyy nykyistäkin monimutkaisempi malli.

MTK piti tavoiteltavana tilannetta, jossa sähkön myynnin ja jakelun yhteislaskutus saataisiin toimimaan asiakkaan näkökulmasta mutkattomasti ja että asiakkaalla olisi aito valinnanmahdollisuus yhdenlaskun- tai kahdenlaskun-mallin välillä, sekä helpot edellytykset kilpailuttaa palveluntarjoajansa laajasta tarjonnasta. MTK piti tavoiteltavana tilannetta, jossa asiakas voi aidosti päättää haluaako hän yhden vai kaksi laskua sähkön toimitukselleen ja pystyisi valitsemaan palveluntarjoajansa laajasta tarjonnasta. MTK piti erittäin tärkeänä datahubin jatkokehitystä siten, että loppukäyttäjien ja loppukäyttäjien valtuuttamien tahojen on mahdollista optimoida ja ohjata sähkön käyttöä loppukäyttäjien kokonaiskustannusten kannalta. MTK nosti esille, ettei muistiosta käy selville, onko prosumer-tilanteita käsitelty lainkaan muistiota laadittaessa. MTK piti myös toivottavana, että kilpailu- ja kuluttajaviranomaisia kuultaisiin asian valmistelussa jo pelkästään siitä syystä, että markkinoiden rakenteissa ja laskutusperiaatteissa tapahtuvat muutokset tyypillisesti tuovat markkinoille myös markkinahäiriöitä, joiden toiminta ei perustu rehelliseen liiketoimintaan

ELFi piti Energiaviraston tekemän keskustelumuistion suosituksia hyvinä ja kannatettavina ja uskoi asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanon edistävän merkittävästi kyseisten suositusten toteuttamisen myötä.

Caruna katsoi, että suositukset vievät asiakaskeskeistä vähittäismarkkinamallia tavoiteltavaan suuntaan. Caruna piti myös tärkeänä, että tuleva markkinamalli tukee pääprosessien asiakaslähtöistä ja tehokasta toteutumista, eikä sitä rakennetta ensi sijassa mahdollisten poikkeustilanteiden ratkaisemiseksi. Caruna piti tärkeänä tavoitella lopputulosta, jossa markkinaosapuolien välinen roolitus on selkeä, eivätkä osapuolten roolit ja vastuut sekoitu prosessin eri vaiheissa.

Fingrid katsoi, että asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin myötä yksityisten sähkönkäyttäjien edellytykset hyötyä sähkön käytön ja tuotannon joustavuudesta voivat parantua merkittäväällä tavalla. Fingrid katsoi, että asiakaskeskeinen vähittäismarkkinamalli vaikuttaa käytännössä merkittäväällä tavalla Datahubin toimintaan ja kehittämiseen. Fingrid toi esille, että Datahubin kehitystarpeet ovat osa laajempaa kokonaisuutta, jolla on lähes poikkeuksetta vaikutuksia sähkömarkkinaosapuoliin ja heidän tietojärjestelmiinsä. Fingrid lisäksi toi esille, että jatkokehitystarpeiden suunnittelun ja käyttöönoton aikataulujen ennakointiin liittyy merkittäviä epävarmuuksia. Fingrid katsoi, että suositusten osalta Datahubiin kohdistuvat muutokset voidaan ottaa käyttöön aikaisintaan 1.1.2024 (Datahub 3.0 versiossa). Fingrid esitti, että ylätasen sääntelyn rinnalla pitäisi jatkossa käsitellä Datahubia koskevat muutostarpeet yksityiskohtaisemmin, jotta niiden vaikutus Datahubiin sekä markkinaosapuoliin pystytään alustavasti määrittämään ja toteutusaikataulua arvioimaan.

13.7.2021

Fortum oli tyytyväinen, että on laadittu konkreettisia ehdotuksia asiakaskeskeisen markkinamallin ja siihen liittyvän yhteislaskutuksen toteuttamiseksi. Fortum katsoi, että säännöstön on annettava myyjille riittävän hyvät tekniset ja taloudelliset edellytykset tarjota yhteislaskutusta, jotta asiakkaille syntyy laajasti yhteislaskutuspalveluja. Fortum katsoi, että ehdotusten kokonaisvaikutus on merkittävä kustannusten ja riskien siirtymä jakeluverkonhaltijoilta myyjille ja toivoi, että muistiossa olisi esitetty kvantitatiivisia kustannusarvioita. Fortum piti suurta osaa muistiossa esitetystä suosituksista hyvin perusteltuina ja kannatettavina.

Helen Sähköverkon mielestä lausunnolla olevassa vähittäismarkkinamallissa on kehitettävää, jotta se saavuttaa sille asetetut tavoitteet asiakaskeskeisestä vähittäismarkkinamallista. Yhtiö näkemyksen mukaan tavoite asiakkaan kokonaispalvelusta yhden tahon tarjoamana toteutuu ehdotetulla mallilla vain osittain.

Vattenfall katsoi, että asiakkaalla olisi oltava selkeä kuva energiakustannuksistaan, sekä tekijöistä, jotka niihin vaikuttavat. Tämä mahdollistaisi sen, että asiakas voisi helposti arvioida erilaisia energiatehokkuusinvestointeja ja hahmottaa niiden vaikutuksia energiakustannuksiinsa. Vattenfall katsoi, ettei esitetyllä mallilla asiakkaille synny mahdollisuutta valita yhtä laskua ainakaan toimijoilta, jotka tarjoavat markkinoilla kilpailukykyisiä hintoja. Esitetty malli heikentää kilpailua ja lisää myyntiyhtiön luottotappioriskiä sekä vaikeuttaa asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa oman sähkölaskunsa loppusummaan. Yhtiö katsoi, että mallissa pitäisi huomioida Älyverkkotyöryhmän keskusteluissa olleen lähtökohdan, että kahden laskun valitseville asiakkaille voitaisiin kohdistaa kahdesta laskusta syntyvät lisäkustannukset. Yhtiön mielestä esitetystä mallista yhden laskun valitsevat asiakkaat joutuisivat tosiasiallisesta maksamaan enemmän saamastaan selkeämmästä sähkölaskusta.

Sähkönmyynti- ja verkkosopimukset

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että loppukäyttäjät tekisivät aina erilliset sopimukset sekä sähkön myynnistä myyjän kanssa että verkkopalvelusta jakeluverkonhaltijan kanssa riippumatta siitä, onko heillä yhteis- vai erillislaskutus. Sähkömarkkina-alueella samalla kumottaisiin 87 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähkötoimituksen lisäksi sähkönjakelun sisältämän palvelun.**

KKV piti suositusta erillisten myynti- ja verkkopalvelusopimusten tekemisestä kannatettavana.

ET kannatti 87 § 3 momentin kumoamista. Kaikille myyjille mahdollistettu yhteislaskutus poistaa ET:n näkemyksen mukaan tarpeen kyseiselle säännökselle. ET korosti, että toimitussopimuksista luopuminen ja niiden jakaminen erillisiksi verkkopalvelu- ja myyntisopimuksiksi tulee toteuttaa asiakasystävällisesti siten, että se ei edellytä asiakkaalta aktiivisia toimenpiteitä. Muutosvaihe on suunniteltava huolella ja toteutettava hallitusti. ET esitti säädettäväksi, että kokonaistoimitussopimuksen jakaminen (sopimusehtoja muutoin muuttamatta) erillisiksi verkkopalvelu- ja myyntisopimukseksi tulee voida tehdä ilman asiakkaan erillistä hyväksyntää ja aiempi toimitussopimus voidaan katsoa asiakkaan aktiiviseksi tahdonilmaisuksi yhteislaskulle.

Lähienergialiitto ei pitänyt perusteltuna, että asiakkaiden on jatkossakin tehtävä erillinen sähkönsiirtosopimus. Liitto toivoi, että yhden sähkönsiirtosopimuksen (siirto ja energia, osto ja pientuotanto), yhden laskun ja yhden yhteydenottopisteen vaihtoehtoa olisi käsitelty työryhmän työskentelyssä.

13.7.2021

MTK katsoi, että linjausten perusteella vaikuttaisi, että ilmeisimmät tahot joka yhteislaskutuksen pystyvät toteuttamaan lienevät jatkossakin verkkoyhtiöt, koska asiakkaalta edellytetään aina erillistä sopimusta verkkoyhtiön kanssa ja sähkön myyjille yhden laskun malli säilyisi vapaaehtoisesti tarjottavana palveluna. MTK katsoi, että asiakas voi helposti joutua tilanteeseen, jossa mutkaton yhteislaskutus ei toteudu tai se toteutuu vain harvojen sähkön myyjien osalta.

Caruna katsoi, että asiakaspalvelun sujuvuuden näkökulmasta on perusteltua luopua kokonaistoimitussopimus mahdollisuudesta ja kannattaa tätä muutosta. Nykyinen kokonaistoimitussopimukseen liittyvä asiakaspalvelun ja laskutuksen tuottamisen kustannusjako jakeluverkonhaltijan ja toimitusvelvollisen myyjän välillä asettaa myyjät eriarvoiseen asemaan. Erilaiset sopimusmallit monimutkaistavat markkinamallia moninkertaistaen toimintamalleja sekä prosesseja. Monimutkaisuus sekä nostaa kustannuksia että mahdollistaa virhetilanteita. Caruna katsoi, että asiakaskeskeisen markkinamallin tulee edellyttää, että toimitusvelvollinen myyjä tarjoaa yhteislaskutusta samoilla ehdoilla kuin muutkin myyjät.

Elenia kannatti ehdotusta.

Helen Sähköverkko katsoi, että jotta vähittäismarkkinamalli olisi tosiasiallisesti asiakaskeskeinen, tulisi mallia ottaa esimerkiksi tietoliikenne- tai puhelinpalveluista, missä asiakas saa yhdellä kertaa tarvitsemansa kokonaispalvelun. Vastaava asiakaskeskeinen yhden palveluntarjoajan vähittäismarkkinamalli myös sähkön toimituksen osalta olisi asiakkaille helppo ymmärtää, mahdollistaisi siten paremmin sähkön toimitukseen liittyvän palvelumarkkinan syntymisen sekä selkeyttäisi jakeluverkonhaltijan roolia sähkömarkkinoiden tasapuolisena toiminnan mahdollistajana kustannustehokkaasti. Yhtiö toi esille, että mikäli vähittäismarkkinamallissa otetaan käyttöön ehdotetun mukainen kahden sopimuksen malli, missä kaikilla asiakkailla on jatkossa erilliset sopimukset sähkön myynnistä ja verkkopalvelusta, tulee varmistaa asiakkaiden hyvä palvelukokemus ja palvelun jatkuvuus erityisesti nykyisten kokonaistoimitusasiakkaiden osalta, joita tämä muutos erityisesti koskee. Helen Sähköverkon mukaan nyt ehdotettu kahden sopimuksen vähittäismarkkinamalli ei täytä tavoitetta, jossa vähittäismarkkinamallin tulee olla asiakkaille selkeä, yksinkertainen ja helppo ymmärtää.

Oomi piti suositusta erillisestä verkkosopimuksesta ja myyntisopimuksesta hyvänä. Kehityksessä tulee huomioida, että jakeluverkonhaltijoilla on loppuasiakkaan suuntaan myös muuta toimintaa kuin energiansiirtoon perustuva laskutus. Oomi esitti määriteltäväksi tarkemmin, mitkä jakeluverkonhaltijan tuotteet ja palvelut ovat yhteislaskutuksen pitissä. Oomi esitti, että erillisistä sopimuksista johtuen kukin sopimuskumppani vastaisi itse lakisääteisestä asiakasviestinnästä omien tuotteidensa ja palveluidensa osalta.

Myyjän ja jakeluverkonhaltijan väliset sopimukset

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että yhteislaskutusta varten esitetään laadittavaksi puitesopimus, jonka Energiavirasto vahvistaa. Yksittäisten myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välille ei laadittaisi sopimuksia.**

KKV:n näkemyksen mukaan yhteislaskutusta koskevien sääntöjen kirjaaminen riittävän tarkasti pelkästään lainsäädäntöön ja mahdollisesti myös Energiaviraston määräyksiin on parempi vaihtoehto kuin kyseisten sääntöjen kirjaaminen puitesopimukseen, jonka ehtojen valmistelu annettaisiin toimialan itsensä tehtäväksi. Mikäli puitesopimusvaihtoehtoon kuitenkin päädytään, niin tällöin puitesopimusta

13.7.2021

laativien sähkömarkkinatoimijoiden tulee erityisesti huolehtia siitä, ettei puitesopimuksella ole kilpailua rajoittavia vaikutuksia.

ET näki, että ensisijainen tavoite tulisi olla säätää yhteislaskutuksesta riittävän yksityiskohtaisesti lainsäädännössä ja sen nojalla Energiaviraston antamissa määräyksissä, jotta tarvetta yksittäisten verkonhaltijoiden ja myyjien välisille sopimuksille ei jäisi lainkaan. Mikäli tämä ei ole mahdollista, yleissitova puitesopimus on kuitenkin parempi ratkaisu kuin toimijoiden väliset yksittäiset, kahdenväliset sopimukset, jotka aiheuttaisivat tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja lisäisivät kustannuksia. Yhteiset koko alaa velvoittavat säännöt ovat kokonaisuuden kannalta paras ja tehokkain ratkaisu. Jos päädytään puitesopimukseen perustuvaan malliin, ET:n mielestä lainsäädännössä tulisi määrätä yksiselitteisesti, minkä yksittäisen tahon tehtävänä olisi laatia tämä puitesopimus Energiaviraston vahvistettavaksi. Puitesopimuksella pitää olla yksi, nimetty vastuutaho, joka vastaa sen laadimisesta ja ylläpitämisestä. Lainsäädännössä pitäisi kuvata myös puitesopimuksen muuttamisprosessi. Lisäksi laissa pitäisi olla tarkat reunaehdot, millä periaatteilla sopimus laaditaan ja mistä asioita siinä voidaan sopia, varsinkin jos sopimus annetaan yksittäisen toimialajärjestön tehtäväksi. ET piti erityisen ongelmallisena, että muistiossa todetaan, ettei Energiavirasto valvo puitesopimuksen noudattamista. Osapuolien väliset riidat voivat vaikuttaa myös asiakkaan asemaan, joten on asiakkaiden etu, että näiden ratkaisuun on käytettävissä tehokkaat ja nopeat keinot. ET näki tehokkaimpana, että Energiavirasto valvoisi myös puitesopimuksen noudattamista viraston myös vahvistaessa kyseisen sopimuksen ehdot. Jos lainsäädännössä määritellään Energiaviraston toimivaltaan kuuluvaksi oikeus arvioida, missä tilanteessa Energiavirasto voisi päätöksellään kieltää myyjää tarjoamasta yhteislaskutusta määräajaksi, tulisi viraston valvoa myös sopimuksen mukaista toimintaa laajasti ja ratkoa yhtiöiden väliset riitatilanteet. ET esitti myös eräitä muita puitesopimuksessa sovittavia asioita.

Caruna näki tärkeäksi, että kaikille markkinaosapuolille on selvää miten ajantasainen tieto puitesopimukseen liittyneistä sekä myyntikielloissa olevista myyjistä on saatavilla jakeluverkonhaltijoille, jotta yhteislaskutusmahdollisuus voidaan tarkistaa. Tiedon päivittämisen aikataulu pitää olla velvoittava. Caruna näki Fingridin Datahubin rooliin sopivana hoitaa edellä esitettyä tiedon ylläpitäjän roolia. Lisäksi lainsäädännössä tulee olla selkeästi kirjattu ja todennettavissa, miten ja kuka puitesopimuksen laatii ja päivittää. Caruna ehdotti, että puitesopimuksen valmistelu voitaisiin antaa toimialayhtiöistä ja etujärjestöistä muodostetulle asiantuntijaryhmälle valmisteltavaksi. Toimintamalli olisi näin vastaava kuin verkkopalvelu- ja toimitus-sopimuksien sekä liittymissopimusehtojen osalta tälläkin hetkellä. Caruna piti tärkeänä myös, että puitesopimuksen mukaista toimintaa valvotaan. Toimialan yhteistyön toimivuuden ja maineen kannalta mahdolliset riitatilanteet olisi ongelmallista ratkaista oikeusasteissa. Caruna esitti, että Energiaviraston toimivaltaan tulisi sisällyttää oikeus arvioida, missä tilanteessa Energiavirasto voisi päätöksellään kieltää myyjää tarjoamasta yhteislaskutusta määräajaksi. Energiavirastolla tulisi lisäksi olla vastuu valvoa sopimuksen mukaista toimintaa sekä ratkoa yhtiöiden väliset riitatilanteet.

Elenia kannatti ehdotusta puitesopimuksesta.

Vattenfall katsoi, että puitesopimuksen avulla voitaisiin välttää paljon tarpeetonta sopimusbyrokratiaa. Puitesopimuksessa sovittaviksi ei tulisi kuitenkaan jättää lainsäätäjälle kuuluvia asioita. Vattenfall katsoi, ettei lainsäädäntövaltaa pidä luovuttaa etujärjestöille siirtämällä puitesopimuksen valmistelu niiden tehtäväksi. Vattenfall katsoi, että alan toimijoiden etujärjestö ajaa alan nykyisten toimijoiden etua asiakkaiden ja mahdollisten uusien toimijoiden kustannuksella. Vattenfall piti tärkeänä, että viranomaisen ja lainsäätäjän rooli ehtojen määrittelyssä on suuri.

Myyjiä koskevat velvoitteet yhteis- ja erillislaskun tarjoamisessa

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että yhteislaskutus perustuisi loppukäyttäjän ja myyjän vapaaehtoisuuteen.**

KKV kannatti ehdotusta.

Kuluttajaliitto yhtyi ehdotukseen siitä, että vapaus valita erilliset tai yhteiset verkkopalvelu- ja energialaskut on syytä pysyttää kuluttajilla. Yhteislaskutuksen ollessa vapaaehtoista myyjille asiasta tulisi Kuluttajaliiton mielestä selkeästi viestiä kuluttajille, jotta kuluttajat osaisivat kiinnittää asiaan huomiota sähköyhtiötä valitessa, jolloin kuluttajille annetusta valinnanvapaudesta valita yksi tai kaksi laskua tulisi kilpailuvaltti niille yhtiöille, jotka tämän palvelun pystyvät tarjoamaan.

Elenia kannatti ehdotusta.

Fortumin mielestä vapaaehtoisuuteen perustuva yhteislaskutusmalli ei ole tehokas myyjien ja jakeluverkkoyhtiöiden päällekkäisten toimintojen takia. Loppukädessä tämä nostaa asiakkaiden kustannuksia sekä aiheuttaa haasteita monimutkaisempien prosessien takia.

Oomi piti mallin toimeenpanon kannalta oleellisena, että myyjällä on oikeus päättää läpilaskutusmahdollisuuden tarjoamisesta asiakkailleen. Tämä on erityisen tärkeää myyntiyhtiön kasvaneiden luottotappioriskien hallitsemiseksi.

Jakeluverkonhaltijoita koskevat velvoitteet mahdollistaa yhteislasku

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että kaikilla jakeluverkonhaltijoilla olisi velvollisuus mahdollistaa yhteislaskutus, jolloin mahdollisuus yhteislaskutukseen suositellaan rajattavaksi koskemaan kaikkia jakeluverkkoihin liittyneitä loppukäyttäjiä.**

KKV ja Elenia kannattivat ehdotusta.

Asiakkaan ja myyjän sopimus yhteis- tai erillislaskutuksesta

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että yhteislaskutus edellyttäisi aina loppukäyttäjän aktiivista hyväksyntää.**

Kuluttajaliitto yhtyi näkemykseen, jonka mukaan kyseessä on sellainen keskeinen sopimusehto, että sen muuttaminen kesken sopimuskauden vaatii kuluttajan aktiivista tahdonilmausta, ja ilman tätä tahdonilmausta, laskutus jatkuisi kahdella laskulla. Kuluttajaliiton mielestä olisi selkeintä, että vanhoille asiakkaille tarjottaisiin mahdollisuutta siirtyä yhden laskun malliin, mutta tähän ei olisi velvollisuutta.

Caruna esitti, että luovuttaessa toimitusvelvollisen myyjän velvoitteesta tarjota asiakkaan pyynnöstä kokonaistoimitussopimusta olisi tulkittava olemassa oleva yhteislaskutus aktiiviseksi tahdonilmaukseksi yhteislaskutuksesta, jotta välttyttäisiin ylimääräiseltä muutokselta asiakaslaskutuksessa. Caruna näki, että kokonaistoimitussopimuksen jakaminen erillisiksi, verkkopalvelu- ja myyntisopimukseksi, tulisi voida tehdä ilman asiakkaan erillistä hyväksyntää. Muutoksen toteuttamiseksi tulisi riittää yhtiön yksipuolinen ilmoitus. Tälle olisi varmistettava riittävä siirtymäaika, jotta sopimusmuutokset ja asiakasviestintä ehditään tehdä sopimusehtojen edellyttämällä tavalla. Uusien sopimusten osalta asiakkaalta tulee saada tahdonilmaisu yhteislaskutuksesta.

13.7.2021

Fortum katsoi, että nykyisten kokonaistoimitussopimusten yhteislaskun käytännön jatkuminen on oltava ilmoitusasia eikä vaatisi asiakkaan eksplisiittistä hyväksyntää.

Helen esitti huolensa toistaiseksi voimassa olevien kokonaistoimitussopimusten käsittelystä, joista osa on ollut olemassa jo vuosikymmeniä. Helenin mielestä, on huolehdittava, että ennen muutoksen voimaantuloa tehdyt kokonaistoimitussopimukset säilyvät ennallaan, mikäli kokonaistoimitussopimusten tekeminen ei säädösmuutoksen jälkeen enää olisi mahdollista. Vaatimus erillisten sopimusten solmimiseen ja asiakkaan nimenomaiseen tahdonilmaisuuun yhteislaskusta tulisi koskea vain säädösmuutoksen jälkeen tehtäviä sopimuksia. Helen Oy:n näkemyksen mukaan olemassa oleva kokonaistoimitussopimus tulisi katsoa asiakkaan aktiiviseksi hyväksynnäksi yhteislaskulle, jolloin muutos ei aiheuta muutosta asiakkaan olemassa olevaan laskutustilanteeseen, eikä toisaalta vaadi kaikilta asiakkailta aktiivista yhteyttä sähkönmyyjään voimassa olevan sopimuksen osalta.

Helen Sähköverkko esitti, että muutos tulee toteuttaa siten, että nykyisillä kokonaistoimitusasiakkaan käytössä ollut yhden laskun toimintamalli sähköstä jatkuu ilman asiakkaan omaa aktiivisuutta.

Jakeluverkonhaltijan informointi yhteislaskutuksesta

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että myyjä ilmoittaisi tiedon loppukäyttäjällä olevasta yhteislaskutuksesta jakeluverkonhaltijalle Datahubin tiedoissa.**

Lähienergialiitto kannatti luonnoksen ehdotusta velvoittaa kaikkia jakeluverkonhaltijoita toimittaa yhteislaskutuksen tarvitsemat tiedot datahubiin.

Elenia kannatti ehdotusta.

Loppukäyttäjää koskevien laskutustietojen toimitus jakeluverkonhaltijalta myyjälle

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että jakeluverkonhaltija veloitettaisiin toimittamaan myyjälle yhteislaskun muodostamista varten tarvittavat tiedot jakelun maksuista Datahubissa. Erikseen olisi vielä selvitettävä, voitaisiinko myös harmonisoidut tehomaksujen rakennetta ja määräytymisperusteita koskevat tiedot toimittaa myyjälle Datahubissa.**

KKV piti myönteisenä, että vähittäismarkkinamallin edellyttämä tietojenvaihto toteutetaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihtopalvelun eli Datahubin kautta. Tietojenvaihdossa tulee rajoittua sellaisen tiedon vaihtamiseen, mikä on välttämätöntä ja tarpeellista vähittäismarkkinamallin toimivuuden kannalta.

MTK katsoi, että Datahubin olisi jatkokehitettävä siten, että asiakas tai asiakkaan valtuuttamat tahot voivat saada laskurivitietojen lisäksi jakelun maksujen hintakomponentit määräytymisperusteineen. MTK piti tätä merkittävästi tärkeämpänä kehityskohteena kuin esimerkiksi tehotariffien harmonisointipyrkimyksiä.

Elenia kannatti ehdotusta, mutta pyysi huomioimaan kohtuullisen aikarajan, jonka puitteissa jakeluverkonhaltijan tulee toimittaa tiedot. Elenia piti 15 päivän ehdotusta kohtuullisena ja tämän aikarajan puitteissa tiedot pystytään myyjälle toimittamaan.

Fortum katsoi, että tehotariffirakenteiden harmonisointi helpottaisi yhteislaskutuksen laajentamista käytännössä, ja kannatti muutenkin tehotariffien yhtenäistämistä. Myös energiakomponenttien harmonisointi edesauttaisi yhteislaskun toimivuutta mm. asiakaspalvelutilanteissa.

13.7.2021

Vattenfall toi esille, että älykkään sähkönkulutuksenohjauksen kehityksen kannalta on keskeistä, että Datahubin kautta olisi saatavilla lähes reaaliaikaisesti tieto asiakkaille kertyvistä kustannuksista. Yhtiön mielestä verkonhaltijan laskurivien toimittaminen kalenterikuukausittain ei mahdollista minkäänlaista älykkäiden ohjausten toteuttamista. Vattenfall viittasi Tanskan kokemuksiin ja katsoi, että lainsäädännön avulla oikein ohjattuna Datahubiin voidaan perustaa monenlaisia innovatiivisia ja kuluttajaa palvelevia uusia sovelluksia ja palveluita.

Jakeluverkonhaltijan ja myyjän välinen laskutus

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että jakeluverkonhaltija lähettäisi myyjälle verkkoalueellaan oleville yhteislaskutusta hoitaville vähittäismyyjille päälaskun. Päälasku muodostuisi kaikista verkkoalueella olevien vähittäismyynnin yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuuksista. Päälaskun laskutus- ja maksuaikatauluista määrätäisiin puitesopimuksessa.**

Elenia kannatti ehdotusta ja katsoi, että puitesopimuksessa tulee mainita, että jakeluverkonhaltija laskuttaa myyjää samassa aikataulussa kuin toimittaa laskutus-tietoja loppuasiakkaista eli kuukausittain.

Fortum katsoi, että päälaskujen maksuaikataulu on hyvin olennainen tekijä myyjille ja vaikuttaa keskeisesti yhteislaskutuspalvelujen tarjoamisen mielekkyyteen. Fortumin mielestä muistiossa viitatussa ET:n ehdotuksessa esitetty 21 päivän maksuaika pienentäisi jakeluverkonhaltijoiden saatavien määrää verrattuna erillislaskutukseen ja että myyjä/asiakas kantaisi tästä aiheutuvat kustannukset. Fortumin mielestä päälaskun maksuajan tulisi olla vähintään 1½ kuukautta, jotta yhteislaskutuksen käyttöpääomavaikutus olisi samalla tasolla kuin erillislaskutuksessa. Siinänsä Fortum ei esittänyt yhden kuukauden päälaskutusvälin muuttamista. Fortumin mielestä päälaskun maksuaika soveltuisi hyvin eräiden muiden säännöstösoioiden yhteydessä syntyvien, myyjille riski- ja kustannussiirtymien johdosta epäedullisten ratkaisujen korjaamiseksi, koska se ei vaikuta suoraan asiakkaisiin eikä aiheuta prosesseihin liittyviä haasteita. Fortum esitti, että mikäli myyjät joutuvat kantamaan luottotappiot verkkomaksujen osalta, päälaskun maksuajan tulisi olla vähintään 2 kuukautta. Fortum piti tärkeänä, että keskeiset säännöt, kuten päälaskun maksuaikataulut lyödään lukkoon viranomaisten toimesta johtuen alan sisällä olevista erilaisista näkemyksistä.

Yhteislaskun laskutusaikataulut

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että myyjä voisi sopia loppukäyttäjän kanssa yhteislaskun laskutus- ja maksuaikataulusta.**

Elenia kannatti ehdotusta.

Vattenfall huomautti, että tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa osa yhtiöistä voi päätyä laskuttamaan asiakasta niin, että myyjän ja verkkoyhtiön laskutusjaksot eroavat, ja asiakkaan sähkölaskuihin syntyy kulutuksesta riippumatonta vaihtelua. Laskutusjaksojen eritahtisuus vaikeuttaisi myös sähkönmyynnin ja tulevaisuudessa aggregoinnin kilpailutusta.

Yhteislaskun maksamiseen liittyvät asiakasreklamaatiot

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että myyjä toimisi yhteyspiirteenä yhteislaskuun liittyvissä asiakasreklamaatioissa.**

13.7.2021

KKV piti tärkeänä, että ehdotetussa mallissa reklamaatioiden hoidossa päästään asiakaspalvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon, kuten myös sähkömarkkinadirektiivi edellyttää. Jatkossa tulisi kaikkien sähkön vähittäismyyjien osalta päästä siihen, että laskutusta koskevat valitukset käsitellään direktiivin vaatimusten mukaisesti yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi. KKV kannatti myös forumin suositusta toimialalla määritettävästä suosituksesta asiakkaiden palvelupyyntöjen ja -prosessien yleisestä palvelutasovaatimuksesta (SLA) onnistuneen palvelukokemuksen varmistamiseksi.

Kuluttajaliitto kannatti ajatusta siitä, että asiakaskeskeisessä vähittäismarkkina-mallissa tavoitteena olisi, että kuluttajalla olisi yksi kontaktipiste yleisimmissä hänen sähköntoimitustaan koskevissa asioissa. Tämä toisi lisää selkeyttä kuluttajille. Yhteisellä laskulla tulisi selkeästi ilmaista se, mihin kuluttajan tulee olla yhteydessä missäkin tilanteessa. Paras vaihtoehto olisi, jos laskutukseen ja muihin ongelmatilanteisiin ja asiakastiedusteluihin olisi olemassa yksi kontaktipiste, joka sitten ohjaisi tiedustelua oikeaan paikkaan. Lisäksi reklamaation ei tulisi katsoa olevan viivästynyt, jos se on tehty erehdyksessä jakeluverkkotoimijalle laskutuksesta huolehtivan myyjän sijasta. Kuluttajaliitto esitti, että suosituksissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota asiakkaalle annettavaan informaatioon ja varmistettava, että sekä yhteistä laskutusta tarjottaessa että varsinaisen laskutuksen yhteydessä annettu informaatio on läpinäkyvää ja korostuneen selkeää. Kuluttajalle saattaa olla hankala käsittää laskutus- ja sopimussuhteiden yhteyttä, ja tähän tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Kuluttajaliitto kannatti esitettyä ajatusta siitä, että tehtäisiin suositus – tai jopa lainsäädäntöä – palvelupyyntöjen ja -prosessien yleisistä palvelutasovaatimuksista.

Elenia kannatti ehdotusta ja halusi tarkentaa, että alan tulee sisäisesti määrittää käytännöt ja aikarajat, jonka puitteissa tulee toimia. Myös silloin kuin loppuasiakaan reklamaatio johtaa laskunkorjaukseen tulee alalla olla yhteisymmärrys toimintamallista ja aikataulusta, jonka puitteissa toimia

Yhteislaskun maksamiseen liittyvät luottotappiot ja vakuudet loppukäyttäjiltä

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että myyjä vastaisi maksamattomia yhteislaskuja koskevista perintätoimista (ml. maksumuistutusten ja katkaisuvaroitusten lähettämisestä loppukäyttäjälle) sekä maksamattomiin yhteislaskuihin liittyvistä luottotappioista ja että myyjällä olisi oltava oikeus sopimusehtojen edellytysten täytyessä vaatia loppukäyttäjältä vakuutta koko yhteislaskun osalta.**

KKV ei nähnyt sinänsä estettä sille, että myyjä vaatisi loppukäyttäjältä vakuutta myös verkkoyhtiön saatavien osalta, mutta korostamme samalla sitä, ettei perusteita, joilla vakuuksia voidaan kuluttajilta vaatia, tule tässä yhteydessä laajentaa. Sähköehtoihin on tarpeen tehdä yhteislaskutukseen liittyviä lähinnä teknisluonteisia tarkistuksia, mutta tärkeää on, kuten forumin suosituksissakin todetaan, ettei vakuuksien määräytymisperiaatteita ole tarkoitus muuttaa yhteislaskutustilanteessa verrattuna erillislaskutukseen. KKV kannatti muutostilanteessa muistion vaihtoehtojen 2 ja 3 jatkoselvittämistä. KKV piti ongelmallisena menettelytapaa, jossa myyjällä, jonka pyynnöstä sähköntoimitus sähkönkäyttöpaikkaan katkaistu on katkaistu, olisi oikeus myyjänvaihdon jälkeen estää sähkön uudelleenkytkentä.

ET jakoi muistion näkemykset myyjien mahdollisuuksista rajoittaa ylimääräisten luottotappioiden syntyä. ET totesi, että muistiossa ei kuitenkaan esitetä, miten yhteislaskuttavalle myyjälle varmistetaan riittävät sähkön toimituksen katkaisuedellytykset. Riittävät katkaisuvalluudet eivät toteudu muistion esittämässä mallissa myyjänvaihtotilanteissa. ET piti olennaisena, ettei myyjän asemaa

13.7.2021

yhteislaskutuksessa tarpeettomasti heikennetä nykytilanteesta. ET kannatti muistiossa esitettyä ehdotusta, että myyjällä olisi oikeus sopimusehtojen edellytysten täyttyessä vaatia loppukäyttäjältä vakuutta koko yhteislaskun osalta, siis verkonhaltijan sijaan myös verkkopalvelun osalta. ET ei pitänyt muutoksia vakuuden vaatimisen osalta kuitenkaan yksinään riittävänä keinona ja esitti, että vakuuksien lisäksi tarvitaankin säännelty toimintamalli, jossa asiakkaan maksamattomat saatavat estävät toimituksen jatkamisen myyjänvaihdon jälkeen uudelle myyjälle, kunnes asiakkaan saatavat on maksettu. ET ehdotti, että yhteislaskutusta koskevaan sääntelyyn lisätään toimintamalli, joka varmistaa, ettei asiakas voi myyjää vaihtamalla jättää maksamatta kuluttamaansa sähköä ja samaansa verkkopalvelua koskevia laskuja. Muutostilanteen osalta ET:n mielestä myös vaihtoehto 1 pitää olla edelleen jatkoselvittelyssä mukana. ET nosti esille, että yhtiöt voivat käyttää vakuuden pyytämisessä ehdoissa määriteltyjen kriteerien sijaan asiakkaalle edullisempia kriteerejä tai jopa jättää kokonaan käyttämättä lainsäädännössä ja ehdoissa heille annettu mahdollisuus pyytää vakuutta. ET:n mielestä se on toimivin ratkaisu ehdotetuista vaihtoehtoista. ET:n mielestä käytännössä selkeintä, kustannustehokkainta ja asiakkaalle ymmärrettävintä olisi, jos jakeluverkonhaltijan pyytämä vakuus palautuisi yhteislaskutuksen alkaessa asiakkaalle ja myyjä pyytäisi halutessaan vakuutta uudelleen. Vaihtoehdot 2 ja 3 vaativat sekä myyjiltä että verkonhaltijoilta järjestelmä- että prosessikehitystä, kun pitäisi luoda kokonaan uusi prosessi- ja toimintamalli vakuuden siirtämiseen verkonhaltijalta myyjälle.

Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan molemmat muistiossa esitetyt muistutus-, katkaisu-, perintätoimista esitetyt mallit voivat toimia, mutta huomiota on jälleen kiinnitettävä kuluttajan informointiin. Kuluttajaliitto kannatti ensisijaisesti mallia, jossa vähittäismyyjä hoitaisi laskutuksen ongelmatilanteet kokonaisuudessaan. Toisen malli saattaa Kuluttajaliiton mielestä aiheuttaa sekaannusta sekä kaksinkertaistaa perintäkuluja.

Caruna näki, että loppukäyttäjältä pyydetyn vakuuden käsittelyn osalta muutostilanteessa vaihtoehto 1 on toimivin asiakkaan näkökulmasta, sillä muutoin vakuusprosessin toimivuus ja kustannustehokkuus heikkenisi. Lisäksi Caruna katsoi, että tilanne, jossa vakuutta olisi tarve siirtää jakeluverkonhaltijalta myyjälle on hyvin harvinainen. Caruna katsoi, että muistiossa esitetyt kaksi muuta toimintamallia edellyttäisi sekä järjestelmä- että prosessikehitystä niin myyjän kuin jakeluverkonhaltijaltakin. Lisäksi Caruna toi esille ongelmina toisissa toimintamalleissa mm. Kelan toimesta jakeluverkonhaltijalle annetut maksusitoumukset, joita ei voi siirtää toiselle yritykselle sekä myyjältä puuttuva näkyvyys jakeluverkonhaltijalla olevaan vakuuteen, joka aiheuttaa ylimääräisiä tiedusteluja ja selvittelyjä. Sinänsä Caruna näki muistion perustelujen mukaisesti ongelmallisena jakeluverkonhaltijalla olemassa olevan vakuuden palautuksen asiakkaalle jakeluverkonhaltijan toimesta tilanteessa, kun myyjä pyytäisi vakuuden loppukäyttäjältä uudestaan.

Fortum katsoi, että luottotappioiden kantamisessa, ei ole pyritty minimoimaan väärinä tekijöitä. Fortumin mielestä luonteva lähtökohta olisi, että toimijaryhmät vastaavat omien palveluiden tulovirtojen luottotappioista. Mikäli luottotappiot siirtyvät myyjille, haittavaikutusten pienentämiseksi Fortum ehdotti, että varmistetaan katkaisuihin liittyvän säännösten tukevan tavoitteita esim. estämällä sen, että käyttäjä kiertää katkaisun myyjää vaihtamalla. Fortum toi esille, että katkaisujen kiertäminen myyjänvaihdon avulla on ilmiselvä epäkohta myös erillislaskutuksessa. Fortum katsoi, että asiakkailta pyydetty vakuudet eivät voi olla ratkaisu kaikkiin luottotappioihin liittyviin haasteisiin, sekä toi esille, että myyjän tulisi voida rajata vakuuksien pyytäminen mahdollisimman pieneen joukkoon ilman että luottotappioriski kasvaa olennaisesti. Fortumin mielestä vakuuksia tulisi voida pyytää siten, että ne kattavat kaikki laskutuksen piirissä olevat komponentit.

13.7.2021

Rantakairan Sähkön lausunnossa tuotiin esille, että perintävaiheessa perittävän summan jakaantuminen myyjän ja jakeluverkonhaltijan vastuulle tarkoittaisi merkittäviä muutoksia perintäprosessiin. Nykyiset prosessit nojaavat siihen, että laskun lähettäjä on vastuussa myös perinnän kaikista vaiheista. Lisäksi olisi huomioitava, että sekä myyjällä että verkolla voi olla erilaisia perinnän ulkoistusasteita. Lisäksi tällöin olisi huomioitava, mm. mikäli asiakas maksaa osasuorituksen. Vaihtoehto tarkoittaisi loppuasiakkaan kannalta perintäkuluja lisääntymistä. Perittävän saatavan jakautuminen kahtia voi aiheuttaa loppuasiakkaalle epäselvyyttä, mitä pitää maksaa ja mille yhtiölle ja maksuja voi ohjautua väärälle yhtiölle.

Vattenfall katsoi, että mallissa myyjän luottotappioriski noin kolminkertaistuisi niillä asiakkailta, jotka valitsivat myyjän tarjoaman yhteislaskun. Tällä olisi suuri merkitys myyjien innokkuudelle tarjota yhteislaskua. Vattenfall toi esille, ettei myyjällä ole käytännössä mahdollisuutta valikoida asiakkaita, joille se yhteislaskua tarjoaisi. Myöskään verkkoyhtiön vakuudet eivät tuo yhtiön mielestä ratkaisua myyjäyhtiön luottotappioriskin kasvuun. Vattenfall katsoo, että ainakaan riippumattomat myyjät eivät tarjoaisi yhtä laskua esitetyn mallin toteutuessa. Vattenfall toi myös esille, ette mallissa esitetä mitään kompensatiota verkkoyhtiön puolelta luottotappioriskin pienentämisestä sekä laskutuskustannusten pienentämisestä yhden laskun valitseville asiakkaille. Vattenfall katsoi, että verkon perusmaksujen tulisi tällöin pienentyä. Vattenfall katsoi, että kaksi laskua valitseville asiakkaille tulisi kohdentaa kustannukset verkkoyhtiön laskutuksesta ja siihen liittyvästä asiakaspalvelusta, jotta asiakkaita kohdeltaisiin tasavertaisesti. Vattenfall toi esille, että asiakkaalta jäädessä yhteislaskulla maksamatta saatavia myyjälle voidaan päätyä siihen, että asiakkaan vaihtaessa myyntiyhtiötä asiakkaalle syntyy saman (verkko)sopimuksen perusteella velkoja usealle yhtiölle. Tällöin asiakkaan kokonaisvelan määrästä on hankala saada kuvaa. Vattenfallin mielestä paras vaihtoehto olisi, että asiakkaan verkkosaatava kohdistuvat aina verkkoyhtiölle ja myyntisaatavat myyntiyhtiölle: verkon ja myynnin saatavat laskutetaan yhdellä laskulla, mutta sekä verkonhaltija että myyjä vastaisivat omista luottotappioistaan ja perintäprosesseistaan ensimmäisen muistutuskirjeen jälkeen. Vattenfall toi esille, ettei esityksestä käy selvästi ilmi, mitä voidaan pitää vakuutena ja millaisin edellytyksin myyjä voisi vakuuksia hyödyntää. Yhtiö toi esille, että verkkoyhtiön kannalta merkittävin vakuus asiakkaiden suuntaan on sähköliittymiä ja sähkömittari, jolle toimitus voidaan keskeyttää. Mikäli myyjällä olisi sama mahdollisuus verkkosaatavien osalta, niin vakuuksilla olisi todellista merkitystä eikä luottotappioriski käytännössä myyjällä nykytilanteesta merkittävästi kasvaisi. Yhtiö toi myös esille, että nykytilanteessa myyjän katkon voi kiertää vaihtamalla sähkönmyyjää eikä myyjä voi käyttää sähkön katkaisemista tehokkaasti perintäkeinona.

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisiin tilitykseen liittyvät ongelmat, luottotappioriskit ja vakuudet

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että jakeluverkonhaltijat voisivat vaatia myyjiltä vakuutta päälaskuun liittyvien saatavien turvaamiseksi. Tarvittavien vakuuksien laskenta ja vakuuksien hallinnointi esitetään hoidettavaksi keskitettynä. Jakeluverkonhaltijat vastaisivat toiminnon järjestämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi suositeltiin lainsäädännössä säädettäväksi, missä tilanteessa Energiavirasto voisi päätöksellään määrätä myyjän keskeyttämään yhteislaskutuksen määräajaksi. Tässä yhteydessä olisi myös säädettävä, millä edellytyksillä myyjä voisi alkaa uudestaan tarjoamaan yhteislaskutusta.**

ET nähnyt keskitettyä vakuusjärjestelyä mahdolliseksi toteuttaa puitesopimuksen kautta. ET ei nähnyt tällaista toimintaa luontevaksi toimialajärjestölle eikä tunnistanut muitakaan vaihtoehtoja, miten verkonhaltijat voisivat kattavasti sopia

13.7.2021

keskitetyn vakuusjärjestelyn perustamisesta ja hallinnoimisesta. Puitesopimuksessa tuskin voitaisiin tehokkaasti velvoittaa liittymään yksityisen tahon ylläpitämään vakuusmonopoliin. Tämäkin malli todennäköisesti edellyttäisi, että viranomainen valvoisi tätä tahoja mm. tuoton valvonnan näkökulmasta. Toimialan pystyttämään vakuudenhallintajärjestelyyn liittyy isoja kilpailuoikeudellisia kysymyksiä, jotka pitäisi ET:n näkemyksen mukaan selvittää huolella ennen kuin tällaista ehdotetaan toteutettavaksi. ET katsoi, että keskitetty vakuusjärjestely vaatisi toteutuakseen tarkkarajaista lainsäädäntöä ja sen asettamista jonkun nimetyn tahon tehtäväksi. Lainsäädännössä tai sen nojalla annetuissa Energiaviraston määräyksissä pitäisi säätää, missä tilanteissa ja millä edellytyksillä verkonhaltija voi pyytää myyjältä vakuutta sekä määrätä riittävän yksityiskohtaisesti vakuuden laskemisen tavasta. Lainsäädännön sallimissa rajoissa tätä voitaisiin tarvittaessa täsmentää puitesopimuksessa. ET toi esille, että jos myyjä ei maksa laskujaan, yhteislaskutus on pakko saada nopeasti poikki, jotta verkonhaltijan luottotappio ei kasva kohtuuttomasti. Yhteislaskutuksen keskeyttäminen myyjän sopimusrikkomuksen vuoksi tulee siten olla verkonhaltijan päätettävissä selkein reunaehdoin, jotta päätös on riittävän nopea suhteessa vakuuden määrään. ET näki, että riippumatta valitusta vakuudenhallintamallista vakuudesta tarvitaan lakiin hyvin pitkälle menevää, tarkkarajaista säätelyä.

Carunan katsoi, että markkinaosapuolten välinen vakuusjärjestely tulisi olla yhtiöiden välinen eikä keskitetty. Yhtiö piti tärkeänä järjestää vakuudenhallinta niin, ettei se aiheuta ylimääräisiä kustannuksia loppuasiakkaalle. Vakuudenhallinta olisi luontevaa määritellä ja ylläpitää osana myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välistä yhteislaskutuksen puitesopimusta, jolloin vakuuskäytänteet ovat määritelty puitesopimuksen maksuehdoissa. Yhtiö katsoi, että jakeluverkonhaltijoilla ei ole halukkuutta perustaa yhteisyhtiötä tms. vakuuksien hallintaa varten, eikä ole olemassa yhtiötä, jolle tällainen vastuu voidaan säätää. Carunan mielestä yhteistyöelimen toiminta tulisi vähintään Energiavirastolle valvottavaksi, jolloin yksinkertaisempaa olisi sen perustaminen Energiaviraston alaiseksi elimeksi, joka hallinnoi puitesopimusta ja esitettyä keskitettyä vakuusjärjestelyä. Caruna nosti myös esille, että vakuuden asettamisen tarve koskettaa vain murto-osaa sähkönmyyjistä ja vakuuden määrääminen kaikille myyjäyhtiöille saattaa asettaa heikommät myyjäyhtiöt entistä heikompaan asemaan. Yhtiö myös esitti, että ennen lainsäädäntötyötä tulisi selvittää vakuusmekanismi kokonaisuudessaan.

Fortum toi esille, että jakeluverkonhaltijoilla on riskejä myös erillislaskutustapauksessa, eli tavoitteena ei voi olla, että vakuudet kanttaisivat 100% laskutusvolyymistä. Lisäksi pitää välttää sitä, että hyvin poikkeuksellisten tapausten takia luodaan mekanismeja, jotka haittaavat markkinoiden toimintaa normaalioloissa. Fortum esitti, että vakuusjärjestelmän tulisi olla kilpailuneutraali, lainsäädännössä tai viranomaisohjeistuksissa olisi määritelty missä tilanteessa ja keneltä jakeluverkonhaltijat voivat pyytää vakuuksia, sekä vakuuden laskentakaava, ei tehtäisi monimutkaisia ja/tai kalliita ratkaisuja ja hyödynnettäisiin markkinoilla yleisesti käytettyjä instrumentteja, kuten pankkitakauksia.

Oomi esitti, että vakuustarpeen laskenta olisi vähittäismyyjäkohtainen ja laskettaisiin luottoluokituksen tai muiden vastaavien taloudellisten tunnuslukujen perusteella. Oomi katsoi, että mallin kehityksessä tuli huomioida, että vähittäismyyjien kulut kasvavat ja toisaalta vastaavat kulukomponentit pienenevät jakeluverkonhaltijoilta. Oomi ehdotti, että myyjillä tulisi olla oikeus laskuttaa kasvaneet kustannukset jakeluverkonhaltijoilta.

Vattenfall katsoi, että keskitetty vakuusmekanismi on toimivaksi todettu tapa monella alalla ja se vähentää turhaa byrokraattista työtä.

Ennakkolaskutus

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että ennakkolaskutusta ja -maksuja ja siihen mahdollisesti tehtäviä rajoituksia esitetään selvitettäväksi tarkemmin omana asianaan.**

KKV toi esille, että sähkön ennakkolaskutukseen liittyy runsaasti laskutuksen hoitamiseen liittyviä käytännön ongelmia, joista kuluttajat ovat KKV:n kuluttajaneuvontaan ottaneet yhteyttä. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi ylisuurten kulutusarvioiden käyttö, laiminlyönnit siinä, ettei myyjä ole toimittanut kuluttajalle tosiasialliseen kulutukseen perustuvia laskuja neljästi vuodessa sekä viivästykset loppulaskujen toimittamisessa ja liikaa veloitetujen ennakkomaksujen palauttamisessa kuluttajille. KKV totesi, että kuluttaja-asiamiehen tarkoituksena on toimittaa TEM:lle lähiaikoina aloite, jossa tuodaan kuluttajanäkökulmasta esille ennakkolaskutuksessa havaittuja ongelmia ja jossa esitetään, että sähkönmyyjän mahdollisuus laskuttaa kuluttajia ennakkoon poistettaisiin sähkömarkkina-alaista.

Kuluttajaliitto kannatti ajatusta, että ennakkolaskutuksen käyttämismahdollisuus poistettaisiin lainsäädännöstä.

Vattenfall toi esille, että ennakkolaskutus kasvattaa asiakkaan riskejä. Yhtiö katsoi, että esitetty malli olisi hyödyllinen toimijoille, jotka keräävät asiakkailtaan ennakkomaksuja.

Arvonlisäveron käsittely

Lausunnolla olleessa luonnoksessa **suositeltiin, että arvonlisäverojen käsittely yhteislaskutuksessa esitetään käytäväksi verohallinnon kanssa läpi erikseen, kun yhteislaskutusmalli on ensin määritelty**

ET korosti, että arvonlisäveron lainmukainen käsittely yhteislaskutuksessa tulee selvittää ennen yhteislaskutuksen vaatimien lainmuutoksien säätämistä, jotta varmistetaan, että esitetty toimintamalli ei ole ristiriidassa arvonlisäverolainsäädännön kanssa ja arvonlisäveron käsittely laskutuksen korjauksineen on kaikille osapuolille kohtuullinen ja tehokkaasti toteutettavissa. ET pyysi täsmentämään, mitä yhteislaskutuksella tarkoitetaan ja samalla todettavaksi selvästi, että kyseessä ei ole myyjän ja verkonhaltijan yhteinen lasku, jotta myyjää voidaan yksiselitteisesti pitää arvonlisäverotuksessa jakeluverkonhaltijan suorittaman sähköverkkopalvelun myyjänä ja siten arvonlisäverolain 2 §:n 1 momentin mukaisena verovelvollisena.

Caruna näki, että arvonlisäveron käsittely yhteislaskutuksessa tulisi selvittää ennen lain säätämistä, jotta esitetty toimintamalli ei ole ristiriidassa alv-käsittelyn kanssa. Verottajan tulkinta siirron myynnin alv-käsittelystä olisi selvitettävä. Lisäksi Caruna nosti esille sähköveron tilitysvelvollisuuden ja esitti, että lainsäädäntömuutosten yhteydessä olisi luonnollista arvioida nykyisen toimintamallin tarkoituksenmukaisuutta. Carunan mielestä tässä yhteydessä tulisi harkita, onko perusteltua muuttaa sähköverovelvolliseksi sähkönmyyjä, sillä maksetaanhan kuluttajilta perittävä sähkön valmistevero sekä huoltovarmuusmaksu myydyn energian mukaisesti.